

**Virtual Resources Center
in Social Work**

**Social
Research
Reports**

Volume 13

July 2010

Expert Projects, 2010

SOCIAL RESEARCH REPORTS

ISSN: 2066-6861 (print), ISSN: 2067-5941 (electronic)

CRIZA DE OPTIMISM. OPTIMISMUL ROMÂNILOR, ÎN CONTEXTUL CRIZEI
ECONOMICE
[Crisis of optimism. Romanians optimism in economic crisis conditions]

Alina-Andreia AILINCAI

Social Research Reports, 2010, vol. 13, pp. 3-86

The online version of this article can be found at:

www.researchreports.ro

Published by:

Expert Projects Publishing House

Covered by Index Copernicus International

www.indexcopernicus.com

Directory of Open Access Journals

www.doaj.org

On behalf of:

Virtual Resources Center in Social Work

www.asistentasociala.ro

Additional services and information about Social Research Reports can be found at:

www.researchreports.ro

CRIZA DE OPTIMISM. OPTIMISMUL ROMÂNILOR, ÎN CONTEXTUL CRIZEI ECONOMICE

[Crisis of optimism. Romanians optimism in economic crisis conditions]

Alina-Andreia AILINCĂI¹

Abstract

This is a diagnostic research paper and aims to identify the extent to which Romanians perceive themselves to be optimistic or pessimistic, rich or poor, in the current socio-economic conditions. People register a significant decrease in optimism associated with generalized negative expectations in times of economic crisis. As the economic recession effect becomes more evident, we are sucked into a vicious circle of worries, fears, negative expectations, anxiety and frustration. It is easier to feel positive when everything around us goes well, but in difficult times, when the economic condition and government measures to overcome economic crisis are tough, it is easier to get into a state of negative thinking and self-pity.

Keywords: optimism, happiness, economic crisis, recession, subjective well-being, reflexivity, stress, social conflicts, social planning.

Executive summary

The main assumptions are that: material wealth is a determinant of optimism; Romanians tend to be unhappy about the past and skeptical about the future; Romanians label themselves as poor compared with residents of other European

¹ Sociologist, Alexandru Ioan Cuza University, Department of Sociology and Social Work, Supervision and Social Planning Master Program, Bl. Carol 11, Iasi, 700506, phone: 0040.742292080, email: foantza_3a@yahoo.com

countries in times of economic crisis. By combining several theoretical and methodological perspectives, consulting several sources of data were able to obtain a almost complete picture of the studied reality. In this case we used documentation, a 200 cases survey research, and 6, face to face, semi-structured interviews. The period of qualitative and quantitative data collection: May-June 2010. The sample in qualitative research follows the requirements of a representative sample quality. The method used is based on accessibility in obtaining information, or deliberate sampling strategy. The aim was to select a number of six individuals, to capture how the economic crisis theme is perceived by experts in certain areas (teacher, economist, journalist, lawyer, psychologist). The quantitative research involves two sampling criteria: one areolar (spatial delimitation) - namely the Romanian different geographical areas; and the other one by estimating odds ratios of gender and area of residence - to ensure results representativeness, respect to population characteristics to be investigated.

Some of the limits of research are that the answers to optimism, happiness questions are individual assessment and involve a more profound psychological approach. Subjects may have a reserved attitude, or adjust their response depending on what they think other expecte from them. It should also be noted that some items may lose their significance, if they are related to different cultures or periods of time. Such a research will have no meaning after the country, the population, the economy will recover from the crisis. However the indicators will allow comparisons with future situations.

We are trying to describe the impact of economic crisis on personal optimism appealing to a number of three theories: theory of subjective well-being, theory of reflexivity and the theory about institutional and impulsive emotions. According to the theory of subjective well-being, people evaluate their lives based on: life satisfaction, lack of depression and anxiety, existence of positive emotions (joy, optimism, contentment). Passing through various positive or negative events, in a life time, changes the affect of the individual. Alsow, it must be mentioned, that there is a higher level of happiness in the countries that provide satisfaction, economic and social progress. Theory of reflexivity sustains that some emotions are often ambiguous, so people seek information in the external environment to give a sense of internal feelings. People identify emotions observing others, listening to the mass-media information and using interpersonal communication. Steven L. Gordon mentions that emotions are reactions to social situations, depending on how they are perceived by the individual.

After a turbulent year (2008) marked by the global economic crisis, researchers around the world, are trying to capture the effects of the crisis on individuals and their affect. The global socio-psychological research we've studied, such as *Legatum Prosperity Index*, *World Values Survey*, *The Happy Planet Index*, *World Database of Happiness*,

SOCIAL RESEARCH REPORTS

Vol. 13/2010

cover Romanian population and have the advantage of being completed in 2009. This represents the year when the main countries of the world register a slight economic growth, and tend to recover from the financial crisis, and yet the year that Romania felt the first effects of the crisis.

In our country, the first effects of unemployment and layoffs announcements have been made in November 2008, when the Romanian officials argued, with optimism that the global crisis could bypass Romania. Specialists say that since then, the Romans optimism is in free fall as well as the economy. If in autumn 2008, Romanians occupied one of the first places in the top European economic confidence, a year later - 2009, optimism turned to pessimism. As a result of deteriorating economic and social situation, instability of personal financial situation, instability of political decisions, there may be a negative development of mental and emotional status of the population. When Romanians say they are pessimistic about the future, relate their own financial situation to the national economic situation. Expectations concerning developments in the economy and labor market record a negative trend. In times of economic crisis that Romanians tend to label themselves as poor, compared with others. We asked respondents to place their personal financial situation on a scale from 1-10 (where 1 means very poor and 10 means very rich), and then the same approach to analyze the situation of Romania in relation to other European countries. The respondents placed their personal financial situation on an average position, as a result the average score was: 4.83.

When asked why they tend to undervalue, while their income allows a decent living compared with the rest of the population, respondents replied: to inspire pity and compassion, or simply because they have expectations too high in relation to income. When referring to a comparison between the economic situation of Romania and other European countries, things are treated much more severely. Average score given to our is 2.6, very low, almost at the poverty line. The answer why, comes from the respondents: Romania is at the top of recession while other countries are tend to recover, cause of the mismanagement of resources and fund, the indifference of the Government and populations lack of hope. While the intensity of recession increases, Romanians become more concerned about the future, discontent about their personal income, fears, stress and worry are reported amplify. Fear is caused by mismanagement of national resources and public debt by borrowing from the IMF. A large part of respondents (especially those with higher education) look on recession with interest, because it represents an opportunity to change something from the root. Higher income and the country's economic performance is equivalent to stability and optimism. Both those with high income and low income say that there is a clear connection between income or economic performance and optimism. Income gives a reasonable economic safety, changes a person perspective of life and provides a daily

SOCIAL RESEARCH REPORTS

Vol. 13/2010

living. Moreover optimism depends on the mentality and expectations of each of us, but represents a weak base in unstable economic context.

Economic welfare of a country can influence the good mood of the population only if it reflects in individual and collective welfare, in stability of employment and production. Access to a range of services (employment, housing, security, guaranteed income, education, leisure time, travel, culture) improve the living conditions and encourages optimism. Most prosperous countries in the world remain: Finland, Denmark, Costa Rica, and so on. These share some common attributes, such as: efficient government, with direct involvement on quality of life and global economic problems, high levels of life satisfaction, personal freedom, economic performance, social capital and sense of collective identity. Turning to the other end of the list we find that almost all citizens of countries that are facing an authoritarian state and widespread poverty, declare themselves pessimistic and dissatisfied. Residents of the Zimbabwe, Tanzania, Togo, face: economy in free fall, political violence aimed at the media, opposition and everyone is considered an enemy of the state, low incomes and high rates unemployment, poor access to education, abuses of human rights, lack of infrastructure, high rate of people infected with HIV and low life expectancy.

We may register optimism, among Romanian population, if they: keep their well known humor and ability to make fun of grief, learn to appreciate little they have, can rely on family support. Pessimistic profile is registered among young people, and it is born from lack of opportunities, the gap between expectations (what they want from life) and what they get. When will things improve? Economic crisis continues and the situation will get worse towards the end of 2010, this appears to be the statement of the respondents. What could change the mood of the Romanians? Some of the recommendations are: respect of values and work, attitudes change and return to core human values, monitoring the social situation both by Government and local authorities. Frustration and hostility are signs of increasing social pressure, the Romanians patience politics, currently applied by the majority of citizens, can turn in social conflicts.

SOCIAL RESEARCH REPORTS

Vol. 13/2010

Abstract.....	3
Executive summary.....	3
Argument	9
Introducere.....	9
Documentare.....	11
Optimism sau/și pesimism printre locuitorii lumii.....	11
Optimismul românilor în raport cu populația altor state ale lumii	15
Criza economică în România și lipsa planificării sociale	19
Cadrul teoretic.....	21
Teoria bunăstării subiective.....	21
Sociologia emoțiilor – Teorii culturale ale emoțiilor.....	22
Precizări conceptuale	23
Optimism vs. pesimism.....	24
Fericire.....	24
Bunăstare	25
Cadrul metodologic al cercetării	26
Obiective.....	26
Ipoteze	27
Metode, tehnici și instrumente de lucru.....	27
Analiza documentelor	28
Ancheta pe bază de chestionar	29
Chestionarul.....	29
Interviul	30
Analiza de conținut	31
Limitele cercetării	32
Eșantionarea	33
Eșantionul în cercetarea calitativă	34
Eșantionul în cercetarea cantitativă	34
Analiza și interpretarea datelor.....	36

SOCIAL RESEARCH REPORTS

Vol. 13/2010

Principalele aspecte negative ale crizei economico-financiare.....	36
Percepția retrospectivă asupra situației financiare a familiei și a situației economice a țării.....	36
Opinii referitoare la măsura Guvernului de a scădea veniturile	39
Viitorul sună mai optimist... în ceea ce privește evoluția situației profesionale și a stării de sănătate	41
Anticipațiile privind evoluția economiei și a pieței muncii înregistrează un trend negativ	44
Pesimism mai accentuat în rândul femeilor.....	45
Atunci când se declară pesimiști în privința viitorului românii se raportează la situația națională	46
Comparații între mulțumire – optimism – fericire	48
Când se vor îmbunătăți lucrurile?.....	50
Românii se declară nemulțumiți de activitatea Guvernului și de starea actuală a economiei	51
În contextul crize economice românii tind să se autoeticheteze ca săraci.....	52
Grija pentru viitor și nemulțumiri referitoare la venituri	57
Temerile românilor sunt raportate la creșterea prețurilor concomitent cu scăderea veniturilor	58
Cu cât intensitatea recesiunii crește – stresul și grijile – se amplifică.....	62
Veniturile mai mari echivalează cu stabilitate și optimism	65
Performanța economică a țării poate determina ridicarea stării de spirit a populației	69
Profilul românului optimist, în perioada crizei economice.....	71
Profilul pesimistului	74
Ce anume ar putea schimba starea de spirit a românilor?.....	77
Concluzii.....	78
Recomandări	81
References.....	81
Fișă de eșantionare interviuri	86

Argument

Lucrarea de față își propune să identifice măsura în care românii se percep a fi optimiști sau pesimiști, bogați sau săraci, în condițiile socio-economice actuale și nu abordează, în mod necesar, realitatea „obiectivă” (dificilă în momentul de față pentru majoritatea populației, având în vedere noile măsuri guvernamentale de a tăia cu 25% salariile bugetarilor), sau nivelul real al bunăstării populației (afectate de șomaj, reducerea veniturilor etc.).

Este ușor să gândim pozitiv atunci când totul, în jurul nostru, merge bine. Însă în perioade dificile, când situația economică este în declin, când măsurile guvernamentale de depășire a crizei economice sunt dure, este cu atât mai ușor să devii negativist. Intrăm astfel în cercul vicios al grijilor, temerilor și așteptărilor negative.

Încrederea în guvern și în cei ce ne conduc scade vertiginos, considerând că interesele personale, ale acestora, sunt puse înaintea intereselor naționale; nu mai avem încredere unul în celălalt și mai ales în forțele proprii. Sentimentele de anxietate și frustrare cresc, cu cât efectele recesiunii devin mai evidente.

Simțim că nu avem soluții prin care să rezolvăm problemele cu care ne confruntăm, simțim că suntem prea mici și neajutorați ca să influențăm în vreun fel viitorul. Avem impresia că nu mai suntem la cârma propriului nostru destin și nu avem nici cea mai vagă idee când lucrurile se vor îmbunătăți, sau vor intra pe un făgaș normal.

Suntem inundați de informații despre efectele crizei financiare la nivel mondial, iar menținerea unui punct de vedere pozitiv poate fi o provocare în cel mai bun sens al cuvântului. Ne întrebăm atunci, cum să menținem o atitudine pozitivă în timpuri atât de sumbre? Ne putem amăgi, gândind pozitiv?

Introducere

Există deja un volum destul de mare de informații cu privire la efectele crizei economico-financiare asupra României și românilor, pe baza acestora am putut formula o serie de ipoteze. Cercetarea de față este una de diagnoză și urmărește studiul influenței crizei economice asupra stării de spirit a populației.

Având în vedere climatul economic actual al României, ne este mai ușor să ne concentrăm asupra datelor și informațiilor ce se schimbă de la o zi la alta (rata

șomajului, creșterea prețurilor, scăderea salariilor și mulți alți factori care consolidează ideea că stabilitatea financiară a familiei și a țării este susținută de un fir de ață) și din ce în ce mai greu să ne gândim că în viitor ne va fi mai bine.

Simțindu-ne amenințați financiar, confruntându-ne cu situații al căror rezultat nu îl putem anticipa, adoptăm răspunsuri, pe care deseori le folosim în cazul amenințărilor fizice: renunțăm, luptăm sau fugim. Un mod prin care oamenii fug de situațiile cu care se confruntă, este reacția pe care psihologii o numesc “neajutorare învățată”². Astfel de oameni tind să fie pesimiști și negativiști: vor vedea situații dificile ca fiind permanente, personale și persuasive.

Mai mult, marea majoritate a conaționalilor noștri sunt învățați să aștepte soluții, să aștepte ca ceilalți „de la putere” să schimbe ceva, iar în lipsa unor măsuri salvatoare se mulțumesc să dea vina pe ceilalți, pentru că lucrurile nu sunt sub controlul lor.

În esență, revenind la tema noastră, optimismul și pesimismul nu reprezintă altceva decât modalități de a interpreta și aborda a situațiilor cu care ne confruntăm pe parcursul vieții. Iar interpretarea oricărui eveniment variază considerabil de la o persoană la alta. Unii oameni pot aborda aproape orice situație într-o lumină pozitivă; altele într-o lumină negativă.

Lucrarea este structurată pe 6 capitole, după cum urmează: prima parte cuprinde motivația alegerii temei și o scurtă introducere în problematica studiată. Capitolul doi se ocupă de documentarea teoretică a lucrării, surprinderea unor date actuale despre optimism și pesimism printre popoarele lumii, precum și situația în care se află România comparativ cu acestea în condițiile crizei economice. În cadrul capitolului trei prezentăm teoriile ce ghidează explicarea fenomenului studiat: teoria bunăstării subiective, precum și două teorii din sociologia emoțiilor (teoria lui Rosenberg despre reflexivitate, teoria lui Gordon despre emoțiile instituționale și impulsive). Capitolul patru este cel în care dezbatem cadrul metodologic format din: ipotezele și obiectivele cercetării, operaționalizarea conceptelor, metodele, tehnicile, instrumentele de lucru; construirea eșantionului.

Analiza și interpretarea rezultatelor studiului este cuprinsă în cadrul capitolului cinci, urmând ca în partea finală să dezbatem concluziile și eventualele recomandări.

² În 1965, la Universitatea din Pennsylvania, Martin E. P. Seligman a efectuat o serie de experimente, în care a testat reacția unor animale la o serie de stimuli cu caracter punitiv. Acele animale ce nu au putut controla stimulii cu caracter punitiv au dezvoltat un sindrom comportamental cunoscut sub numele de *neajutorare învățată* (*learned helplessness*).

De asemenea, până la finalul studiului, dorim să putem răspunde la o serie de întrebările ale cercetării, precum:

- Cât de mulțumiți sunt românii de situația lor actuală, în comparație cu cea de acum 2 ani?
- Cum văd românii, viitorul lor și al țării în următoarea perioadă?
- Ce s-a întâmplat cu optimismul românilor în perioada crizei economice?
- Ce factori contribuie la starea de optimism a românilor?
- Scăderea bunăstării materiale are un efect real asupra optimismului?

Documentare

Optimism sau/și pesimism printre locuitorii lumii

După un an turbulent (2008) marcat de criza economică mondială, institutele de cercetare din întreaga lume, încearcă să surprindă efectele crizei asupra indivizilor și afectelor acestora. Cercetările mondiale, citate mai jos, includ România și, în plus, au avantajul de a fi realizate în momente de timp importante: revenirea de pe urma crizei economice a principalelor state ale lumii și începutul crizei în România, sau mai exact 2009, an în care s-au resimțit primele efecte ale acesteia pe plan național.

Conform celor patru surse studiate, *Legatum Prosperity Index*, *World Values Survey*, *The Happy Planet Index*, *World Database of Happiness*, cele mai prospere țări ale lumii, Finlanda, Danemarca, Elveția, Costa Rica, nu sunt neapărat cele care au un PIB ridicat, ci acelea ai căror cetățeni sunt sănătoși, liberi și mulțumiți de viața pe care o duc.

De asemenea împart o serie de atribute comune, cum ar fi: guvernare eficientă, cu implicări directe asupra calității vieții și a problemelor economice globale; satisfacția vieții; nivelul ridicat al libertății personale; performanță economică.

White³ susține că aceste țări sunt considerate ca având o puternic simț al identității colective, iar nivelul de fericire al populației este asociat cu sănătatea, averea personală și accesul la serviciile educaționale (sursa: www.eurekaalert.org).

³ Adrian White este psiholog social din cadrul Universității din Leicester, ce a meta-analizat datele provenite din peste 100 de studii efectuate la nivel mondial (de UNESCO,

Clasamentele institutelor de cercetare diferă destul de puțin, în top fiind mereu același țări în care *egalitatea de șanse, educația, cultura, longevitatea, drepturile omului sunt principii de viață fundamentale* (Diener E., Diener R. B., 2002: 159).

Pentru a da câteva exemple (*a se vedea Tabel 1*), ne oprim asupra Danemarcei, țară care se află pe primele locuri la capitolele: prosperitate economică, stabilitate și democrație (sursa: www.trumpuniversity.com). De asemenea Irlanda, țară ce conduce populația lumii la capitolul optimism, majoritatea locuitorilor așteptându-se ca viața lor în următorii cinci ani să fie la fel de bună sau mai bună, decât în prezent.

La polul opus, Zimbabwe (*a se vedea Tabelul 2*), o națiune marcată de violență și instabilitate politică, se află pe ultimul loc la acest capitolul, dar vom reveni aici spre finalul secțiunii.

Institute de cercetare

2009 Prosperity Index ⁴	Legatum	2009 Values Survey ⁵	World	2009 Happy Index ⁶	The Planet	2009 Database of Happiness ⁷	World of
------------------------------------	---------	---------------------------------	-------	-------------------------------	------------	---	----------

CIA, New Economics Foundation, Veenhoven Database, Latinbarometer, Afrobarometer, și UNHDR) și a creat o proiectare a bunăstării: harta mondială a fericirii.

⁴ “Indexul de Prosperitate Legatum” se bazează pe ani de analize statistice și de cercetare a datelor obiective și subiective a răspunsurilor la anchete a peste 90% din populația lumii. Datele cuprind 79 de variabile diferite, organizate în 9 subindexuri - fiecare identificat ca o bază a prosperității pe termen lung. Cei 9 sub-indici sunt: Fundamentele economice - o economie în creștere, care oferă oportunități pentru crearea de avuție; Inovație și spirit antreprenorial - un mediu prietenos pentru întreprinderi; Instituții Democratice - instituții care promovează transparența și responsabilitatea, orientate spre creștere economică; Educație - un sistem accesibil, de înaltă calitate în educație, care favorizează dezvoltarea umană; Sănătate - bunăstarea fizică a populației; Siguranța și securitatea - un mediu sigur în care oamenii își pot urmări oportunitățile; Guvernare - un guvern onest și eficient care păstrează ordinea și încurajează cetățenia; Libertatea personală - gradul în care indivizii își pot alege cursul vieții; Capitalul social - încredere în relațiile dintre indivizi și dezvoltarea unor comunități puternice www.prosperity.com

⁵ World Values Survey (WVS) este o rețea internațională, a oamenilor de știință, ce studiază modificarea valorilor umane și impactul acestora asupra vieții social-politice. WVS în colaborare cu SEV (Studiul Valorilor Europene) a efectuat anchete reprezentative în 97 de țări, ceea ce înseamnă aprox. 90% din populația lumii. World Values Survey

SOCIAL RESEARCH REPORTS

Vol. 13/2010

Finlanda	Danemarca	Costa Rica	Costa Rica
Elveția	Puerto Rico	Irlanda	Danemarca
Suedia	Columbia	Norvegia	Islanda
Danemarca	Islanda	Danemarca	Elveția
Norvegia	N. Irlanda	Canada	Mexic
Australia	Irlanda	Finlanda	Finlanda
Canada	Elveția	Suedia	Suedia
Olanda	Olanda	Statele Unite	Panama
Statele Unite	Canada	Australia	Canada
Noua Zeelandă	Austria	Austria	Australia

Tabel 1 – Popul țărilor cu cei mai mulțumiți/fericiți/optimiști locuitori, în funcție de rezultatele institutelor de cercetare

E. Diener și R. B. Diener (2002: 159), preocupați să răspundă la întrebarea: *Pot banii să crească sentimentul de bunăstare subiectivă?* - menționează că națiunile bogate au avut întotdeauna o mai mare stabilitate economică și politică, precum și o cultură ce încurajează democrația, libertatea, drepturile omului și egalitatea. Aceste variabile au condus la un nivel ridicat de fericire dar și venituri individuale ridicate.

(WVS) a lansat anchete bazate pe chestionare pentru a afla cât de fericiți sunt oameni www.worldvaluessurvey.org/

⁶ Acesta este primul indice care combină cu impactul mediului înconjurător asupra bunăstării. “Indexul Planetei Fericite” pornește de la evaluarea unor indicatori ai satisfacției vieții în 143 de țări <http://www.happyplanetindex.org/public-data/files/happy-planet-index-2-0.pdf>

⁷ “Baza de date a fericirii mondiale” este un studiu conceput de către Departamentul de Sociologie al Facultății de Științe Sociale din cadrul Universității Erasmus Rotterdam. Până în prezent baza de date acoperă aproximativ 15.000 de cunoștințe științifice privind fericirea, din care aproximativ 5000 sunt constatările de distribuție (cât de fericiți sunt oamenii) și alte 10.000 de constatările corelaționale (ce îi face pe oameni mai mult sau mai puțin fericiți)

http://worlddatabaseofhappiness.eur.nl/hap_nat/findingreports/RankReport_AverageHappiness.php

În ideea de a întări poziția acestor țări în topul celor mai fericite, mulțumite, optimiste, vin și rezultatele *Monitorizării impactului social al crizei: percepții publice în Uniunea Europeană*, proiect realizat de către Uniunea Europeană prin *Eurobarometrul anului 2009*. Astfel 8 respondenți din 10 din Danemarca (80%), Suedia (76%), Olanda (72%) și Finlanda (70%) au declarat că a nu au avut absolut nici o dificultate în a ține pasul cu plata facturilor , iar nivelul de sărăcie în zona lor a fost până în acest moment stabil (2009: 9-16, sursa: http://ec.europa.eu/public_opinion/flash/fl_276_en.pdf). Însă de la nord la sud și de la vest la estul Europei, proporția celor care menționează mari dificultăți în achitarea facturilor și creditelor crește (Pop, 2008: 231).

Diener E., Diener R. B. (2002: 160) nu susțin teoria conform căreia fericirea ține în mod necesar de „bani”, dar atrag atenția asupra faptului că un venit mai mare ne-ar putea ridica nivelul de fericire dacă suntem foarte săraci. Astfel soluția pe care o recomandă este aceea de a trăi într-o societate bogată și stabilă.

Plecând de la această idee, trecem la celălalt capăt al clasamentului (*a se vedea Tabel 2*) și constatăm că aproape toți cetățenii țărilor care se confruntă cu sărăcie larg răspândită, economie în cădere liberă, se află pe lista pesimiștilor și nemulțumiților (Deaton, 2008: 5-27).

Institut de cercetare

2009 Legatum Prosperity Index	2009 World Values Survey	2009 The Planet Index	Happy	2009 Database of Happiness	World of
Zimbabwe	Zimbabwe	Tanzania		Togo	
Sudan	Armenia	Togo		Burundi	
Yemen	Moldova	Zimbabwe		Tanzania	
Rep. Central Africană	Belarus	Burundi		Zimbabwe	
Camerun	Ukraine	Benin		Benin	
Pachistan	Albania	Congo		Sierra Leone	
Nigeria	Iraq	Sierra Leone		Madagascar	
Tanzania	Bulgaria	Kenya		Kenia	
Algeria	Georgia	Madagascar		Congo	

Kenia	Russia	Nigeria	Nigeria
Tabel 2 – Topul țărilor cu cei mai nemulțumiți/nefericiți/pesimiști locuitori, în funcție de rezultatele institutelor de cercetare			

Ceea ce înrăutățește situația sunt tocmai abuzurile și violențele politice asupra drepturilor omului, orientate spre mass-media, opoziție și oricine este considerat a fi un inamic al statului (a se vedea www.zimbabwejournalists.com), precaritatea sistemului medical, venituri scăzute precum și rata ridicată a șomajului, acces redus la educație, lipsa de infrastructură, o rată ridicată a celor infectați cu virusului HIV și speranță de viață scăzută.

Zimbabwe este țara cu cea mai scăzută speranță de viață, cuplată cu una dintre cele mai ridicate rate ale mortalității infantile. Se confruntă cu probleme grave de securitate, mai ales printre refugiați, discriminare și violență, pe fondul problemelor politice din țară.

De asemenea, Yemen, se confruntă cu inflație, o rată ridicată a șomajului, iar proporția celor ce se înscriu în nivelul primar de școlarizare este extrem de mică.

Printre aceste țări, majoritatea africane, studiile celor de la *World Values Survey* și *Gallup* (a se vedea: www.novinite.com/view_news.php?id=103934), adaugă în categoria țărilor pesimiste, o serie de țări europene și asiatice precum: Moldova, Bulgaria, Albania, Georgia, Irak.

Cercetătorii de la *Gallup*, au clasificat țările participante la studiu în cinci categorii, formate pe baza răspunsurilor subiecților - foarte optimiste, optimiste, optimism mediu, pesimiste și foarte pesimiste. Bulgaria s-a încadrat în categoria țărilor foarte pesimiste, categorie pe care au împărțit-o cu țări ca Afganistan și Irak.

Optimismul românilor în raport cu populația altor state ale lumii

Românii s-au transformat, odată cu criza, din cei mai optimiști în cei mai pesimiști europeni, conform studiului Eurostat citat de *DailyBusiness: în toamna anului 2008, românii ocupau unul dintre primele locuri în topul european al încrederii în economie, un an mai târziu, optimismul s-a transformat în pesimism. Am ajuns pe locul trei în topul celor mai pesimiști cetățeni ai UE, după sloveni și ciprioți. Semnalele contradictorii transmise de guvernanți, teama și lipsa de motivație, riscă să adâncească și mai mult criza.*

SOCIAL RESEARCH REPORTS

Vol. 13/2010

Potrivit unui studiu realizat de GfK, pe acest fond românii și-au schimbat în mod fundamental percepția privind viitorul, temerile privind sănătatea, altădată pe primul plan, fiind înlocuite de cele privind siguranța locului de muncă, imposibilitatea de a plăti datoriile și îngrijorarea legată de scăderea calității vieții (sursa: www.dailybusiness.ro).

Lipsa alternativelor din prezent, a soluțiilor pentru viitorul imediat și comparațiile cu trecutul, readus constant în amintirea românilor, îi împiedică să gândească pozitiv (sursa: www.cotidianul.ro). Optimismul reprezintă o chestiune de perspectivă, opțiunea individului de a vedea jumătatea plină a paharului atunci când trece printr-un moment dificil și înclinația de a atribui cele mai favorabile caracteristici evenimentelor viitoare, precum și rezultatului lor.

Institute de cercetare

2009 Legatum Prosperity Index	2009 The Happy Planet Index	2009 World Database of Happiness
India	Iordania	Filipine
Bulgaria	Serbia	Slovacia
Amiratele Arabe Unite	Peru	Tunisia
România	România	Africa de Sud
Jamaica	Tunisia	Portugalia
Mongolia	Siria	Egipt
Africa de Sud	Bosnia si Herțegovina	România
Belize	Rusia	Mongolia
Kuveit	Portugalia	Nigeria
India	Lituania	Turcia

Tabel 3 – Țările cu locuitori cel puțin la fel de mulțumiți/fericiți/optimiști ca cei ai României, în funcție de rezultatele institutelor de cercetare.

Rezultatele studiului *CATibus*⁸, a realizat profilul românului așa cum este văzut chiar de români. Astfel aceștia sunt înclinați să facă mai degrabă aprecieri negative la adresa lor, aproape jumătate (46%) dintre cei intervievați, iar o treime (33%) au făcut aprecieri pozitive precum hărnicia, optimismul (sursa: www.hotnews.ro).

Cu ajutorul datelor *Indexului de Prosperitate Legatum*, am putut compara România cu Finlanda, țară ai cărei locuitori sunt printre cei mai fericiți și optimiști din lume, dar și cu Zimbabwe, țara cu cel mai scăzut nivel de optimism (sursa: www.prosperity.com). Se pot observa diferențe semnificative între capitalul social al finlandezilor și cel al românilor, precum și perspective diferite în evaluarea libertăților personale (vezi *fig. 1*).

Țările comparate

 Finlanda

 România

 Zimbabwe

Factorii de comparație

Fundamente economice

Instituții democratice

Siguranță și securitate

Libertatea personală

Educație

Capital social

Sănătate

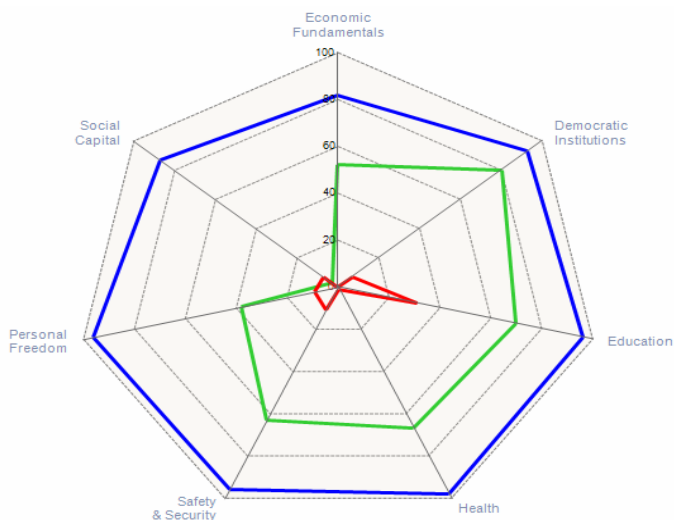

Fig. 1 Comparații între Finlanda, România și Zimbabwe pe baza criteriilor Indexului de Prosperitate Legatum (sursa: www.prosperity.com)

⁸ Studiu realizat de Mercury Research în luna februarie 2009, pe un eșantion de 680 de persoane, din mediul urban, cu vârsta peste 18 ani

În situația de mai jos (fig. 2) am comparat România cu acele țări, raportate de institutele de cercetare, ce au un nivel relativ egal de optimism, fericire, mulțumire (*Legatum Prosperity Index – Jamaica; The Happy Planet Index – Tunisia; World Database of Happiness – Mongolia*). Rezultatele se încadrează în aceeași arie, doar populația Jamaicâi și a Mongoliei se distanțează puțin la capitolele: libertate personală și capital social.

Țările comparate

 Jamaica

 Mongolia

 Romania

 Tunisia

Factorii de comparație

Fundamente economice

Instituții democratice

Siguranță și securitate

Libertatea personală

Educație

Capital social

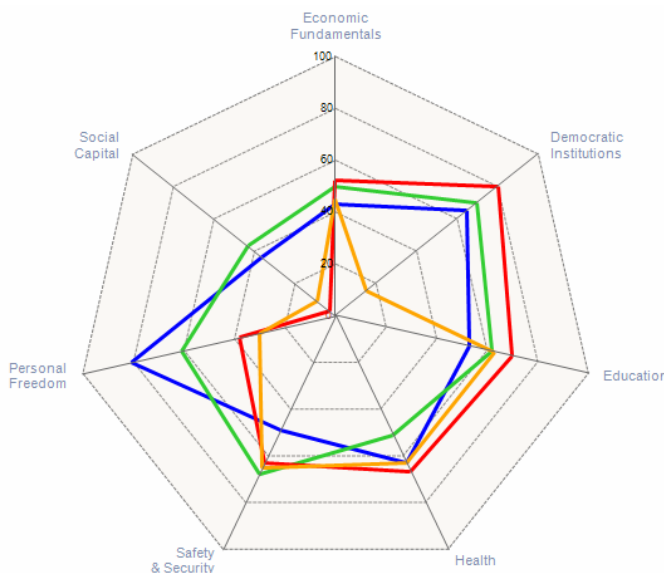

Fig. 2 Comparații între România – Jamaica, Tunisia, și Mongolia pe baza criteriilor Indexului de Prosperitate Legatum (sursa: www.prosperity.com)

Conform raportului INSOMAR, *Percepția populației privind criza* (2009 : 5-6), din ianuarie 2009, răspunsurile celor intervievați indicau o creștere a stării de pesimism social la nivel individual. Trei sferturi dintre respondenți calificau situația economică și situația pieței muncii din România, drept *mai rea sau mult mai rea* față de 2008. În luna martie 2009 într-un alt raport INSOMAR, *Percepția subiectivă asupra bunăstării* (2009: 1-7), se menționează faptul că în astfel situația

în care performanțele economiei naționale sunt în regres, *sentimentul de bunăstare se depreciază, chiar dacă prosperitatea materială nu este în scădere într-o măsură echivalentă.*

Printre respondenți cei care au o percepție pozitivă asupra veniturilor, au o percepție similară asupra vieții, situației financiare, stării de sănătate sau asupra propriei situații profesionale.

În concluzie pentru respondentul român veniturile mai mari echivalează cu stabilitatea și optimismul.

Criza economică în România și lipsa planificării sociale

În februarie 2007 criza începea să se facă simțită pe continentul american, în țara noastră, primele efecte, prin anunțuri de șomaj și disponibilizări aveau să fie făcute abia în noiembrie 2008, când guvernanții români susțineau, cu optimism, că criza mondială ar putea ocoli România, aveau o perspectivă de invidiat asupra viitorului țării (ce implica creșterea economică). Însă, la începutul anului 2009, politicienii vorbeau deja despre primul val al crizei, care a provocat în România disponibilizări masive, scăderea salariilor în mediul privat, scăderi dramatice în industria auto, siderurgie și sectorul imobiliar.

Previzunile s-au înrăutățit de la o săptămână la alta deși la sfârșitul anului 2009, președintele țării ne anunța că 2010 va fi anul în care vom scăpa de criză, în care optimismul va fi cel care ne va anima să depășim momentul pe care l-am trăit în anul 2009 (sursa: www.romanalibera.ro).

Deși a devenit clar că intrăm în recesiune, declarațiile celor de la putere au variat de la negare la disperare, la fel ca și starea oamenilor de rând. Unii au refuzat să accepte o situație evidentă, susținând că totul este o exagerare a mass-media.

În ianuarie 2009, prezent la o emisiune televizată, președintele țării declara: “ Nu vreau un împrumut de la FMI pentru că îmi este foarte greu să accept ideea că ne întoarcem înapoi, la mijlocul anilor ‘90, când am împrumutat bani de la FMI.” La nici două luni de la prima declarație, în martie 2009, s-a răzgândit brusc și a susținut că “un împrumut extern vine ca o centură de siguranță pentru România, care se vede nevoită să împrumute bani și de la FMI” (sursa: <http://www.clujtoday.ro/2010/03/06/romvnia-oncotro.html>).

Un raport financiar al Fondului Monetar Internațional, susținea că la data de 1 aprilie 2010, România era cel mai mare datornic, după valoarea sumelor datorate,

înaintea Ungariei și a Ucrainei. Valoarea datoriei către FMI a României era de 9,32 miliarde de euro la 1 aprilie.

A urmat, pe parcursul acestui an, hotărârea Guvernului de a formula două proiecte de lege, așa numitele măsuri de austeritate, respectiv *Legea privind stabilirea unor măsuri în domeniul pensiilor și Legea privind stabilirea unor măsuri necesare în vederea restabilirii echilibrului bugetar*. Acestea includ reducerile care vor fi aplicate bugetarilor, pensionarilor șomerilor etc.

Atfel, potrivit *Legii privind stabilirea unor măsuri necesare în vederea restabilirii echilibrului bugetar*, se reduc: salariile bugetarilor cu 25%; indemnizația pentru creșterea copilului cu 15%; indemnizațiile acordate membrilor Academiei Române, membrilor Academiei Oamenilor de Știință din România și membrilor Academiei de Științe Tehnice din România cu 25%; cuantumul drepturilor reprezentând salarizarea în valută și alte drepturi în valută și în lei ale personalului trimis în misiune permanentă, respectiv temporară în străinătate cu 25%; cuantumul drepturilor specifice pentru activitățile desfășurate în instituțiile de apărare, ordine publică și siguranță națională cu 25%; ajutorul de șomaj cu 15%; salariile preoților cu 25%; renta viageră a sportivilor cu 25% etc. De asemenea nu se mai acordă: pensiile anticipate; trusoul pentru nou-născuți; biletele de odihnă pentru pensionari; ajutorul pentru tinerii căsătoriți.

După decizia incontestabilă a Curții Constituționale, care a respins măsura de scădere a pensiilor cu 15%, a urmat implementarea altor soluții de restabilire a echilibrului bugetar și anume majorarea Taxei pe Valoare Adăugată la 24%, după ce, în martie 2010, Emil Boc declara că are intenția să mențină TVA la 19%.

Ca urmare a deteriorării situației economice și sociale, a instabilității situației financiare personale, a instabilității deciziilor politice se poate înregistra o evoluție negativă a stării psihice, afective a populației.

Dacă facem o comparație cu perioada de tranziție prin care a trecut România, imediat după Revoluția din 1989, măsurile de tip reparatoriu luate atunci de guvern (ridicarea nivelului de trai, accesul la produse, finanțarea învățământului și sănătății) ce au avut ca efect îmbunătățirea stării de spirit a populației și creșterea optimismului general (Petrescu, 2004: 216), toate măsurile actuale de reorganizare a cheltuielilor statului, vor ajunge să nemulțumească fiecare categorie socială în parte.

Ceea ce Teodorescu (2006: 250) menționa, în contextul schimbărilor sociale, pare să descrie situația curentă în care se află populația României: *crizele sau*

recesiunile economice, însoțite de nenumărate nemulțumiri, frustrări ori dezechilibre sociale, nu se transformă instantaneu în tot atâtea revolte sociale.

Orice problemă socială este indezirabilă, având cauze ce se pot manifesta asupra comportamentelor individuale, pot influența un număr mare de persoane, iar rezolvarea problemei implică o soluție colectivă, nu individuală (Cojocaru, 2005: 26).

Nu ne rămâne decât să presupunem că, în urma intrării în vigoare a acestor legi, românii se vor confrunta cu o nervozitate mai mare, pe fondul lipsei de comunicare politică, lipsei de speranță, de optimism și nu în ultimul rând a lipsei de randament economic.

Cadrul teoretic

Teoria bunăstării subiective

Bunăstarea subiectivă desemnează modul în care își evaluează oamenii propria viață și include variabile precum satisfacția cu viața și satisfacția maritală, lipsa depresiei și anxietății” și existența stărilor de spirit sau emoțiilor pozitive – bucurie, optimism etc. (Diener, et al., apud Bălțătescu, 2003: 4).

Aprecierea propriei vieți (Diener, apud Bălțătescu, 2003: 4) se poate face la nivel cognitiv – atunci când ne referim la satisfacția față de viață, dar și la nivel afectiv – în funcție de afectul pozitiv și cel negativ (Bălțătescu, 2003: 3).

Stull (apud Bălțătescu, 2007: 126) atribuie bunăstării subiective un caracter de: 1) variabilitate - deosebind-o de trăsăturile de personalitate, care sunt fixe; 2) stabilitate - în raport cu stările de spirit, foarte instabile.

Haybron (apud. Bălțătescu, 2007: 126) menționează că indivizii, atunci când sunt întrebați despre cât de mulțumiți sunt de viețile lor, construiesc pe loc un răspuns, în funcție de informația disponibilă în acel moment în mintea lor.

Pentru acest studiu au fost aleși o serie de indicatori, domenii din sfera personală, relațională și publică, ce corespund unor preocupări individuale, relevante (Bălțătescu, 2007: 129-130), pentru a identifica ceea ce necesită indivizii pentru a se simți mai fericiți și mai pozitivi: sănătatea; locuința; calitatea mediului; relațiile cu vecinii; veniturile familiei; asistența medicală primită; activitatea poliției; calitatea învățământului; posibilitatea de afirmare în viață; accesibilitatea formelor de învățământ; securitatea pe stradă și acasă; respectarea drepturilor; viața politică

din țară; relațiile dintre oameni; realizările din viață; modul de petrecere a timpului liber.

Veenhoven (*apud* Bălțătescu, 2003: 5), adept al paradigmei nevoilor, postulează existența unor necesități general-umane al căror grad de împlinire este în strânsă relație cu fericirea:

- fericirea oamenilor este mai ridicată în societățile în care se asigură un grad mai ridicat de satisfacere a nevoilor;
- progresul economic și social aduce o tot mai mare fericire în cadrul națiunilor.

Este nevoie să menționăm faptul că și consecințele cercetărilor, de acest gen, sunt multiple (Bălțătescu, 2000: 4) pentru că astfel:

- cercetătorii au posibilitatea de a explica de ce evenimentele prin care trec diversele colectivități, la un moment dat, aduc modificări ale stărilor de satisfacție față de viață și de fericire;
- se poate concepe o gestionare a acestor procese afective colective, atât la nivel macrosocial (de exemplu variațiile în optimismul colectiv pe care le creează alegerile într-un sistem democratic), cât și la nivelul microsociale;
- societatea îi oferă individului modul în care să-și perceapă și să-și manifeste stările de fericire sau de nefericire. Stările de satisfacție, fericire, dincolo de a fi apanaje pur individuale, sunt produsul unei elaborări colective, culturale, în cadrul grupurilor sociale.

Sociologia emoțiilor – Teorii culturale ale emoțiilor

Pentru a putea evalua starea de optimism a românilor în contextul crizei economice vom face apel, în cele ce urmează, la premisele a două *teorii ale sociologiei emoțiilor*, descrise de Chelcea (a se vedea: <http://septimiuchelcea.wordpress.com/scoala-doctorala/>).

- Teoria lui Morris Rosenberg despre reflexivitate.
- Trăirea internă a emoțiilor este adesea ambiguă, astfel persoanele caută informații în mediul înconjurător pentru a da un sens trăirilor interne.
- Identificarea emoțiilor se însușește observându-i pe ceilalți, din mass-media și din comunicarea interpersonală.

- Oamenii pot simți concomitent emoții diferite: compasiune, bucurie, plăcere, jenă și teamă.
- Teoria lui Steven L. Gordon despre emoțiile instituționale și emoțiile impulsive.
- Emoțiile reprezintă reacții la situațiile sociale, la schimbarea acestora, în funcție de cum sunt percepute și evaluate de către individ.
- Fiecărei emoții îi sunt asociate anumite cuvinte prin care le identificăm.

Precizări conceptuale

Pentru a putea trece la operaționalizarea fiecărui concept în parte, trebuie să explicăm relația dintre cele trei emoții menționate până în prezent: fericire – mulțumire – optimism.

Am apelat la perspectiva psihologiei sociale în clasificare emoțiilor, preluând doar secțiunea referitoare la ceea ce ne interesează:

Emoție primară	Emoție secundară	Emoție terțiară
Fericire (joy)	Bucurie	Amuzament, Entuziasm
	Mulțumire	Satisfacție, Plăcere
	Optimism	Speranță, Dorință

Tabel 4 Clasificarea emoțiilor

(sursa: <http://changingminds.org/explanations/emotions/basic%20emotions.htm>)

Constatăm astfel că optimismul, mulțumirea sunt emoții secundare, ce derivă din fericire, iar satisfacția este o emoție terțiară ce derivă din mulțumire. Fericirea, bunăstarea subiectivă, satisfacția sau mulțumirea pot fi considerate, în bună măsură, drept interșanjabile sau cel puțin acoperind mai mult sau mai puțin aceeași sferă conceptuală, după cum notează Easterlin și Veenhoven (apud Voicu, 2006: 106).

Optimism vs. pesimism

Potrivit Dicționarului Merriam-Webster (sursa: www.merriam-webster.com):

Optimismul – reprezintă o atitudine, concepție a unui om care privește încrezător viața, viitorul;

Pesimismul – constituie înclinația de a sublinia aspectele negative, condițiile și posibilitățile sau de a aștepta rezultatul cel mai rău posibil.

Indivizii reacționează la evenimentele pozitive sau negative din viața lor pe baza experiențelor trecute, de aceea optimismul și pesimismul sunt *emoții anticipatoare* (Stets, Turner, 2007: 101).

Optimismul și pesimismul sunt stiluri explicative și expansive de a aborda situațiile pozitive sau negative cu care ne confruntăm în viață. Oamenii optimiști se simt mai fericiți și mai plini de energie pentru a face față cu brio eventualelor obstacole, văzându-le ca provocări, mai degrabă decât experiențe destinate eșecului (sursa: www.bettyphillipspsychology.com/id15.html).

Dacă revenim la datele din *Tabelul 4*, am putea spune că *optimismul* poate fi o cale spre *fericire*. Deși cele două cuvinte înseamnă lucruri destul de diferite, cercetările au dovedit că există o relație semnificativă între persoanele care văd viața ca o continuă oportunitate, fiind mereu plini de speranță și cele care se caracterizează ca fiind fericiți (Cojocaru, 2010b). *Optimismul* este o stare de spirit, o atitudine, un mod de gândire iar *fericirea* este o experiență emoțională, o senzație fizică și mentală.

De cele mai multe ori optimismul este o trăsătură de personalitate relativ stabilă, dar poate fi influențat social sau situațional.

Fericire

Dicționarul de Psihologie (sursa: www.eva.ro) definește fericirea drept o stare deosebită de împlinire a ceva ce s-a realizat și a provocat un succes neașteptat sau mult așteptat. Se manifestă ca o stare euforică încărcată de trăiri intense ce energizează.

Factorii ce ne pot influența *fericirea* sunt (McGowan, 2005):

- Bani - Există un prag al bogăției care te poate face fericit. Comparațiile sociale pot influența starea de spirit: nu contează cât de mult sau cât de

puțini bani faci, dacă te descurci mai bine decât vecinul tău asta te va face să te simți bine.

- Inteligența – are un efect slab asupra fericirii; oamenilor inteligenți le poate scădea satisfacția din cauza așteptărilor ridicate și sunt totodată mai conștienți de neajunsuri.
- Educația – Educație deschide calea spre o carieră mai bună, dar ridică și așteptările, fapt ce poate dezamăgi.
- Religia - credința favorizează legături cu comunitatea și rețelele sociale, elemente al căror potențial de a face oamenii fericiți este cunoscut.
- Umorul – A nu lua lucrurile prea în serios poate aduce speranță și fericire.
- Timpul liber – Activitățile în aer liber combină socializarea și activitatea fizică. Cei mai mulți dintre noi petrec majoritatea timpului liber în fața televizorului, ca o metodă de relaxare, dar această atitudine nu ne face mai fericiți. De exemplu șomerii care nu duc lipsă de timp liber, deseori nici nu desfășoară activități care să le ridice moralul, de aceea sunt din ce în ce mai nefericiți.

Fericirea este asimilată în sociologie cu termenii de *bunăstare* a subiectului, stare de bine percepută, satisfacție în viață, stare psihologică bună etc. *Pentru măsurarea fericirii trebuie să fie luate în calcul atât variațiile individuale, cât și influența socială.* Chiar și calitatea mediului politic sau a guvernării au un anumit grad de influență asupra satisfacției generale a populației (sursa: www.jurnalul.ro).

Bunăstare

Conform lui Huppert (*apud* Aked, Marks, Cordon, Thompson, 2008: 1-2) conceptul de bunăstare cuprinde două elemente principale: stare de bine și buna funcționare. Implicarea noastră în plan social, relațiile pozitive, controlul asupra vieții sunt atribute importante ale bunăstării (Cojocaru, 2006). De aceea sentimentele de fericire, mulțumire, bucurie sunt caracteristice unei persoane care are o experiență pozitivă asupra vieții.

Puternic influențată de psihologia pozitivă, știința bunăstării are scopul de a determina factorii, aspectele legate de viața personală, ce determină apariția sentimentelor pozitive (fericire, mulțumire, optimism).

White (2009 : 10) enumeră trei dimensiuni ale bunăstării:

- Dimensiunea materială - cuprinde aspectele de ordin fizic: alimente, locuință etc.;
- Dimensiunea relațională - este constituită din interacțiunea socială, identitate, putere și orice alte legături stabilite între oameni;
- Dimensiunea subiectivă – se referă la valorile culturale, ideologii, credințe și percepția oamenilor despre o anumită situație.

Michaelson et al. (2009: 4) descriu *bunăstarea personală* –bazată pe experiențele oamenilor, emoțiile pozitive și negative, gradul de satisfacție, stimă de sine etc. și *bunăstarea socială* –existența sentimentului de apartenență socială. În cercetarea de față bunăstarea este evaluată:

- retrospectiv, prin intermediul aprecierii date de respondenți asupra situației curente în raport cu cea de acum doi ani, pe o scală de la 1 la 5, unde nota (scorul) 1 este atribuită stării „mult mai rău”, iar nota 5 stării de „mult mai bine”;
- prospectiv, prin intermediul aprecierilor respondenților asupra evoluției situației în următoarele trei luni în raport cu cea de acum, pe o scală de la 1 la 5, unde nota (scorul) 1 este atribuită stării „mult mai rău”, iar nota 5 stării de „mult mai bine”.

Huppert et. al. (*apud* Thompson, Marks, 2008: 8) menționează că, de obicei, bunăstarea unei persoane depinde de accesul la o serie de bunuri (deși nu se limitează la acestea), precum: resursele economice, sănătatea, sprijin comunitar, libertatea politică și așa mai departe.

Cadrul metodologic al cercetării

Obiective

- Identificarea factorilor ce stau la baza optimismului românilor, în anul 2010.
- Determinarea nivelului de satisfacție al românilor față de principalele aspecte ale vieții în prezent (2010) față de trecut (2008, respectiv 2009).
- Evaluarea percepțiilor românilor despre propria lor situație economică, în raport cu ceilalți români și cu alte țări europene.
- Identificarea așteptărilor românilor, privind evoluția principalelor aspecte ale vieții, în următoarele trei luni.

- Identificarea distribuției optimismului românilor, în contextul crize economice, pe categorii de vârstă, nivel de școlarizare și sex.

Ipoteze

- Românii tind să fie nemulțumiți de trecut și șceptici în ceea ce privește viitorul.
- Românii se autoetichetează ca săraci, în raport cu locuitorii celorlalte țări europene, în contextul crize economice.
- Bunăstarea materială reprezintă un determinant al optimismul, românilor.
- Pesimismul este manifestat în general de persoanele de vârstă medie, apte de muncă, cu venituri scăzute.

Metode, tehnici și instrumente de lucru

Cercetătorii din domeniul socio-uman susțin utilizarea principiului triangulării demersul cercetării științifice . Prin îmbinarea mai multor perspective teoretice, metodologice, consultarea mai multor surse de date se poate obține o imagine validă și mai completă a realității studiate.

În literatura sociologică, întâlnim patru tipuri de triangulare: *a datelor*, *a cercetătorului*, *teoretică și metodologică* (Denzin, 1978; Cojocaru, 2010a), ne vom concentra atenția, în cele ce urmează, asupra a trei dintre ele:

- *Triangularea teoretică* - prevede că interpretarea datelor se va face plecând de la mai multe cadre teoretice (Iluț, 1997; Cojocaru, D., 2004);
- *Triangularea metodologică* - constă în recurgerea la mai multe tehnici alternative de culegere a datelor (observații, interviuri, analiza documentelor etc.) pentru a obține a obține date cât mai valide și fidele, precum și forme diferite de expresie și de discurs, reducând astfel distorsiunile (Cojocaru, D., 2004);
- *Triangularea datelor* - presupune culegerea datelor din mai multe surse (persoane, contexte sociale) (Cojocaru, D., 2004).

Triangularea este esențială pentru aplicarea principiului metodologic al complementarității strategiilor de abordare a realității sociale (Cojocaru, 2010a).

În cele ce urmează vom clarifica diferențele existente între stilul calitativ și cel cantitativ de cercetare a socialului și modul în care influențează acestea analiza rezultatelor.

Stilul cantitativ	Stilul calitativ
Preponderent macrosocial, global*	Microsocial, local, contextual, concret*
Măsurarea obiectivă a faptelor	Construirea realității sociale
Centrarea pe variabile	Centrarea pe procesele interactive, cazuri
Independență de context	Constrângeri situaționale
Multe cazuri, subiecți	Puține cazuri, subiecți
Analize statistice	Analize tematice
Realitatea vizată exterioară actorului social*	Realitatea vizată construită social de actor*
Relația dintre cercetător și subiect distantă*	Relația dintre cercetător și subiect apropiată*
Validitate internă*	Credibilitate*
Validitate externă*	Transferabilitate*
Fidelitate*	Consistență*
Obiectivitate*	Fiabilitate* ⁹
În cercetarea de față: ancheta prin chestionar, analiza cantitativă a datelor.	În cercetarea de față: interviul semi-structurat, analiza calitativă a datelor.

Tabel 5 Diferențele dintre stilul calitativ și cel cantitativ de culegere și analiză a datelor (Neuman, *apud* Chelcea, 2004: 41)

Analiza documentelor

- Analiza documentelor reprezintă o sursă principală de culegere a datelor, documentele oferind o imagine asupra populației și/sau a domeniului studiat (Miftode, 2003: 141).

⁹ Elementele notate cu * sunt aduse în completarea tabelului.

- Documentarea este constituită dintr-o: bibliografie generală (lucrări și documente teoretice, epistemologice, metodologice) și o bibliografie specifică (documente ce vizează strict tema aflată în discuție, articole, studii etc.) (Agabrian, 2006: 144).
- Tipuri de documente folosite în lucrarea de față: 1) Scrise (calitative): articole, cărți; 2) Statistice (documente cantitative): baze de date, tabele și grafice; 3) Documente auxiliare: articole de presă (ca sursă de informații dar și ca reflectare a fenomenului social studiat).
- Stabilirea bibliografiei reprezintă o etapă importantă în elaborarea documentării de aceea am selectat o serie de lucrări publicate pe tema optimismului și a rezultatelor obținute în cercetări anterioare pe aceeași temă, sau teme asemănătoare.

Ancheta pe bază de chestionar

Ancheta este o metodă, în același timp, descriptivă și explicativă de culegere a datelor, în sensul că o anchetă sociologică nu caută să producă cifre care să vorbească de la sine, ci urmărește o activitate sau o opinie, identificând factorii care o influențează. Chestionarul este cea mai frecventă utilizată tehnică de anchetă deoarece prezintă o serie de avantaje, dintre care cel mai important este timpul scurt de culegere a datelor. Ancheta prin chestionar este o metodă adecvată pentru explicarea comportamentelor și practicilor sociale.

Chestionarul

Din punctul de vedere al lui Chelcea (2004: 105), Vlăsceanu și Zamfir (1993) chestionarul reprezintă o tehnică, un instrument de investigare constând dintr-un ansamblu de întrebări scrise și, eventual, imagini grafice, ordonate logic și psihologic, care, prin administrarea de către operatorii de anchetă sau prin autoadministrare, determină din partea persoanelor anchetate răspunsuri ce urmează a fi înregistrate în scris.

Criterii de clasificare a chestionarelor (Chelcea, 2004: 107-126):

- După conținutul informațiilor adunate se disting două tipuri de chestionare: *chestionarele de date factuale*, de tip administrativ, referitoare la fapte obiective; *chestionarele de opinie* se referă la datele de ordin imposibil de observat direct, cu ajutorul lor se studiază

atitudinile, motivația și interesele, dispozițiile și înclinațiile, tot ceea ce reprezintă psihologia persoanei, trăirile ei subiective.

- După cantitatea informației - *chestionare speciale*, cu o singură temă și *chestionare omnibus*, cu mai multe teme;
- După forma întrebărilor: chestionare cu întrebări închise, chestionare cu întrebări deschise și chestionare cu întrebări atât închise, cât și deschise;
- După modul lor de aplicare se disting: *chestionare autoadministrate* (chestionare poștale, chestionare publicate în ziare și reviste sau ca anexe la diferite mărfuri vândute) și *chestionare administrate* de către operatorii de anchetă.

Realizarea unui chestionar nu începe cu formularea întrebărilor, ci cu stabilirea temei anchetei, a obiectului investigației, documentarea teoretică, urmând apoi stabilirea indicatorilor ce duc la formularea unui set de întrebări.

În structura chestionarelor, după funcția lor, pot fi puse în evidență diverse tipuri de întrebări: introductive, de „spart gheața“; întrebări de trecere; întrebări filtru; bifurcate; tip „de ce“; de control; întrebări de identificare.

Hurubean (a se vedea: <http://www.scribd.com/doc/17483506/Metodologia-analizei-politice>) descrie avantajele și dezavantajele anchetei prin chestionar. *Acestea provin din situația de interacțiune dintre persoana care chestionează și cea chestionată. Ancheta la domiciliul persoanei investigate este preferată, față de celelalte tehnici, din motive ce țin de procedura de eșantionare (locuința acestora).*

Avantajele rezultă din: calitatea rezultatelor; ancheta este dublată de observația directă (se poate observa limbajul nonverbal și aspectele legate de condițiile de viață/de locuire); ancheta directă, față în față, este cel mai puțin afectată de fenomenul de nonrăspuns. Dezavantajele se datorează: interacțiunii dintre operator și anchetat, fenomen care uneori poate conduce la deformarea răspunsurilor; reticenta subiecților de a primi operatorul în propria locuință.

În cazul de față vom folosi un chestionar de opinie, cu întrebări închise și deschise administrate față în față de către operatorul de anchetă, la domiciliu subiectului.

Interviul

Având în vedere faptul că tema cercetată este o temă de interes general am considerat oportună și o abordare de tip calitativ, deoarece putem obține informații

detaliate și aspecte de factură emoțională, ce nu pot fi obținute prin cercetarea cantitativă.

Chelcea (2004: 150) definește interviul ca o tehnică de obținere, prin întrebări și răspunsuri, a informațiilor verbale de la indivizi și grupări umane în vederea verificării ipotezelor sau pentru descrierea științifică a fenomenelor socioumane. Se bazează pe comunicarea verbală și presupune întrebări și răspunsuri, ca și chestionarul. Spre deosebire însă de chestionar, unde întrebările și răspunsurile sînt de regulă scrise, interviul implică totdeauna obținerea unor informații verbale.

Criterii de clasificare a interviurilor sînt numeroase în funcție de conținutul comunicării (interviul de opinie și interviul documentar), calitatea informațiilor obținute (interviu intensiv și extensiv), gradul de libertate a cercetătorului în abordarea diferitelor teme și formularea întrebărilor (interviu clinic, interviu în profunzime, interviu cu răspunsuri libere sau ghidat, interviu centrat sau focalizat, interviu cu întrebări deschise, interviu cu întrebări închise), repetabilitatea convorbirilor, numărul persoanelor participante (individuale sau de grup), modalitatea de comunicare, în funcție de gradul de profunzime și de libertate (interviuri nestructurate sau non-standardizate, interviuri semi-structurate, interviuri structurate) etc.

Pentru cercetarea de față ne vom opri doar asupra *interviului centrat (ghidat) – semistructurat cu întrebări deschise*, în sensul că abordează teme și ipoteze dinainte stabilite, impune centrarea convorbirii pe o experiență comună, trăită de toți cei ce sunt intervievați, răspunsurile la întrebări fiind libere.

Se elaborează pe această bază un ghid de interviu, în care sunt fixate problemele ce vor fi abordate în convorbirea focalizată pe experiența subiectivă. Acest instrument de investigare permite, cel puțin în principiu, atât obținerea unui discurs autentic și personalizat din partea subiectului interviuat, cât și îndeplinirea obiectivelor cercetării sau intervenției sociale.

Rezultatele unei cercetări calitative nu pot fi generalizate la întreaga populație țintă, ele indicând doar puncte de vedere, motivații ale subiecților participanți la studiu și se referă la transferabilitatea concluziilor la nivelul problemei studiate (Cojocaru, 2010a).

Analiza de conținut

Analiza de conținut reprezintă un set de tehnici de cercetare cantitativ-calitativă a comunicării verbale și non-verbale, în scopul identificării și descrierii obiective și sistematice a conținutului manifest și/sau latent pentru a trage concluzii privind

individul și societatea sau comunicarea însăși ca proces de interacțiune socială. Analiza de conținut vizează descompunerea ansamblului în elemente simple, cu scopul clasificării, măsurării, cuantificării, ierarhizării elementelor dintr-un grup de informații compacte. Tipul analizei de conținut este unul exploratoriu și de verificare a ipotezelor stabilite inițial.

Caracteristicile analizei de conținut sunt: veridicitatea informațiilor și a rezultatelor; sistematizarea informației, ordonate și integrate în categorii bine stabilite; cunatificarea, numărarea și măsurarea elementelor semnificative.

Analiza de conținut se utilizează preponderent în analiza rezultatelor comunicării scrise (a documentelor scrise: scrisori, jurnale, articole de ziar, cărți etc.), în analiza imaginilor sau a produselor activității umane, documente cu valoare comunicațională complexă din domeniul mass-media, statistici oficiale, legislație, discursuri, literatură, corespondență personală, jurnale.

Analiza de conținut cantitativă - presupune identificarea unor teme, tendințe, atitudini, valori, pattern-uri de gândire prezente în diferite documente.

Analiza de conținut calitativă - este un demers discursiv de reformulare, de explicare sau de teoretizare a unei mărturii, a unei experiențe sau a unui fenomen, în scopul descoperirii sensului/semnificației realității investigate. Cuvintele, care sunt adesea suportul pe care lucrează analistul.

Limitele cercetării

Prima întrebare pe care majoritatea oamenilor o adresează, atunci când se confruntă cu cercetări sociologice ale emoțiilor, de mare amploare, este dacă toată lumea descrie emoția respectivă în același mod și dacă le judecăm în conformitate cu aceleași standarde?

Diferențe sistematice dintre indivizi, modul în care oamenii se raportează la optimismul lor este extrem de sensibil, depinzând de context și pune în pericol fiabilitatea oricărei anchete.

Participanților li s-a spus că cercetare se preocupă de optimismul românilor și de ceea ce îi face optimiști, pentru ca mai apoi să regăsim întrebări care să coreleze optimismul de criza economică. Dacă le-am fi spus din start despre ce este vorba exista riscul de a periclita bunul mers al anchetei (subiecții se puteau declara mult pesimiști decât sunt în realitate).

Cei care au acceptat să participe au fost apoi rugați să răspundă la întrebările unui chestionar. Respondenții au fost de asemenea informați că acest chestionar este

anonim și că răspunsurile lor vor fi folosite numai în scopuri de cercetare. Datele de teren au fost colectate în vara anului 2010, imediat după anunțarea măsurilor de austeritate ce urmau a fi luate de Guvernul României.

Răspunsurile date unor întrebări despre optimism, mulțumire, fericire, sunt judecați, evaluări individuale și presupun un demers psihologic mai complicat. Conținutul întrebărilor, locul acestora în chestionar, natura variantelor de răspuns, au o influență semnificativă asupra formării unei replici. Subiecții pot avea o atitudine rezervată, în momentul în care sunt rugați să răspundă la o serie de întrebări, sau își pot adapta răspunsul în funcție de ceea ce cred că se așteaptă de la ei. În orice caz „disimularea comportamentului nu reprezintă decât o modalitate de subliniere a importanței sale” (Teodorescu, 2006: 111).

De asemenea, trebuie să menționăm că o parte dintre itemi nu au aceeași semnificație, sau își pot pierde semnificația, dacă îi raportăm la culturi sau perioade de timp diferite. După ce țara, respectiv populația, își va reveni de pe urma crizei economice, repetarea unui astfel de cercetări nu își va mai găsi sensul. Cu toate acestea sunt indicatori ne permit realizarea unor comparații cu situații viitoare.

Eșantionarea

Reprezentativitatea rezultatelor unei cercetări sociale depinde de: caracteristicile populației studiate, mărimea eșantionului și procedura de eșantionare folosită. Privitor la tehnicile de eșantionare, calculul reprezentativității unui eșantion este posibil numai pentru anumite procedee de eșantionare - cele aleatoare sau probabilistice.

Dintre cele două mari tehnici de eșantionare: probabilistă (aleatoare) și neprobabilistă (nealeatoare), cel mai utilizat este procedeul probabilist, în cadrul căruia fiecare element din populația de referință are aceeași șansă (probabilitate) de a figura în eșantion (Cojocaru, 2007b).

Variantele *eșantionării probabiliste* sunt: simplă aleatoare/randomizată (sau prin tragere la sorți); eșantionarea stratificată (populația este împărțită în “straturi” și pentru fiecare strat se realizează o eșantionare simplă randomizată); eșantionarea multistadială (cluster; presupune o selecție indirectă prin selecția grupurilor cărora le aparțin subiecții).

În cazul *eșantionării non-probabilistice* (tip de eșantionare folosit și în situația de față), nu există o cale de estimare a probabilității pe care o are un element de a fi inclus în eșantion, selecția persoanelor urmează o procedură întâmplătoare sau

jurizată. Persoanele selectate întrunesc o serie de calități care le fac apte de a face parte din eșantion.

Cea mai cunoscută schemă de eșantionare neprobabilistă este *eșantionarea pe cote* - mai concret spus, populația totală (de referință) este stratificată pe categorii de: vârstă, sex, categorie socio-profesională, stare civilă, mediu de proveniență etc. Cunoscând structura populației naționale, de la Institutul Național de Statistică, în eșantion va trebui să regăsim proporțional, toate categoriile populației de referință.

Eșantionul în cercetarea calitativă

Eșantionul în *cercetarea calitativă* nu este reprezentativ statistic, dar respectă cerințele unui eșantion reprezentativ calitativ. Criteriile de validare a rezultatelor și informațiilor culese sunt: coerența internă, confirmarea externă, completitudinea și înțelegerea globală a fenomenului studiat, precum și saturația rezultatelor (Cojocaru, 2007a).

Metoda de eșantionare folosită este cea bazată pe *accesibilitate în obținerea informațiilor*, strategia eșantionării intenționate (Krueger, Casey, 2005: 239). Astfel se urmărește selectarea unui număr de 6 indivizi, câte unul din fiecare categorie de interes și interviuarea acestora, pe baza obiectivelor studiului.

Selecția intervievaților se va face în funcție de: cetățenia română; vârsta cuprinsă între 20 - 64 de ani; funcția ocupată de subiecți: profesor, economist, jurnalist, jurist, psiholog. Pentru surprinderea modului în care este percepută tema lucrării de către specialiști în anumite domenii (Cojocaru, 2005: 26).

Variabilele urmărite: reacția subiecților la fenomenul crizei economice din România; descrierea optimismului românilor în perioada crizei economice; aspecte legate de modificările aduse de criza economică la nivel de bunăstare, loc de muncă, salariu.

Eșantionul în cercetarea cantitativă presupune urmărirea a două criterii de eșantionare:

Unul areolar (delimitarea spațială): vizează investigarea unor subiecți din diverse zone geografice ale țării.

Arie geografică	Nr. Chest
A1 Moldova	60
A2 Muntenia	50
A3 Transilvania	45
A4 București	30
A5 Dobrogea	15
Total	200

Tabel 6. Eșantion areolar

Pe cote conform variabilelor: sex, mediu de rezidență urban/rural (în funcție de datele publicate de INS, sursa www.insse.ro): pentru a asigura reprezentativitatea rezultatelor prin respectarea caracteristicilor populației ce urmează a fi investigate. Eșantioanele pe cote au un număr precis de indivizi din fiecare categorie de interes care trebuie chestionați.

Sex	% total	Rezidență	% total
Masculin	48,7	Rural	44,9
Feminin	51,3	Urban	55,1
Total	100	Total	100

Tabel 7 Eșantion medii de rezidență și sex

Alte criterii de eșantionare: cetățenia română; vârsta cuprinsă între 20 - 64 de ani. Deoarece eșantionarea pe cote nu este o metoda probabilistică, nu se poate calcula eroarea standard. Deși structura eșantionului poate fi construită astfel încât să reproducă populația, nu este nici o garanție că eșantionul este reprezentativ. Eșantionarea pe cote este mult mai economică (punctele de pornire fiind stabilite în funcție de judecata cercetătorului, zonele mai puțin accesibile sunt în general

evitate, prin urmare există costuri mai mici de deplasare și corespunzător un timp mai scurt).

Perioada de culegere a datelor: Mai – Iunie 2010

Analiza și interpretarea datelor

Principalele aspecte negative ale crizei economico-financiare

Efectele crizei economico-financiare au avut un impact negativ, nu doar asupra situației economice a întregii țări, a vieții profesionale și familiale a subiecților, cât mai ales asupra stării psihice a acestora.

După cum se poate observa, majoritatea răspunsurilor vizează:

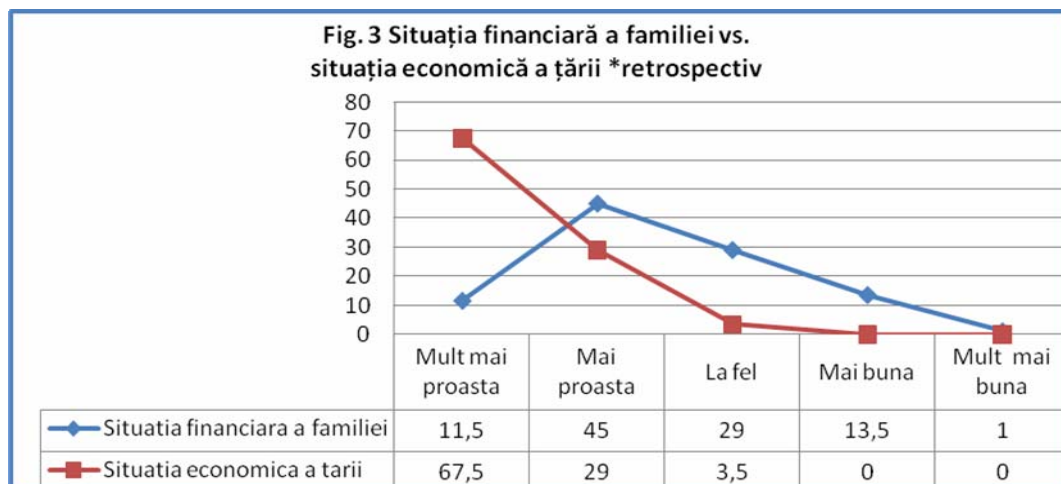
- lipsa și insuficiența banilor, fondurilor, lichidităților;
- blocajul, dezechilibrul economic, devalorizarea banilor;
- scăderea puterii de cumpărare și a nivelului de trai;
- reducerea veniturilor, salariilor, pensiilor;
- creșterea numărului de șomeri, a ratei șomajului prin disponibilizări și concedieri;
- lipsa locurilor de muncă în general și pentru tinerii absolvenți în special;
- gestionarea proastă a resurselor;
- instabilitatea și disputa politică;
- incertitudinea, panica și teama semănată în rândul populației.

Percepția retrospectivă asupra situației financiare a familiei și a situației economice a țării

Analiza răspunsurilor indică faptul că majoritatea respondenților percep în mod difuz propria bunăstare în comparație cu situația economică a țării, ambele influențate de efectele crizei economico-financiare.

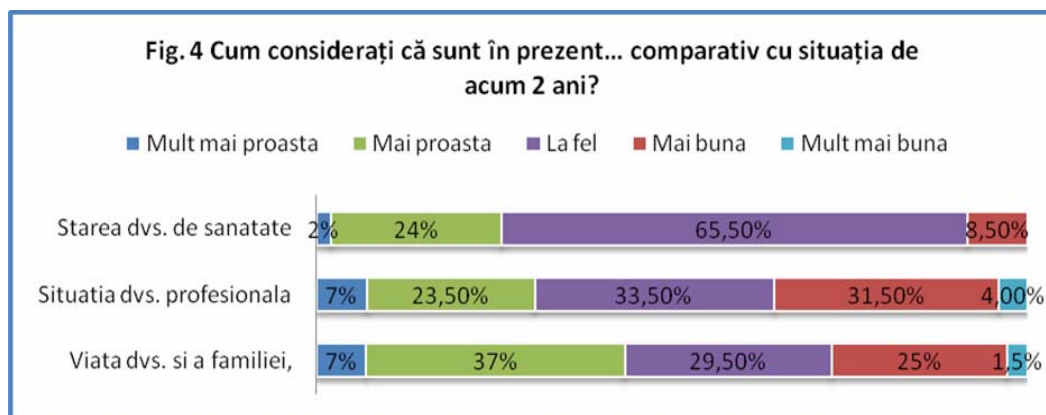
Efectele crizei sunt resimțite mai puțin intens la nivelul personal sau familial, în comparație cu modul de manifestare a acestora la nivelul întregii țări.

Aproximativ 96,5% dintre respondenți califică situația economică drept *mai proastă* sau *mult mai proastă* comparativ anul trecut.

În privința evaluării situației financiare a familiei, 56,5% dintre respondenți apreciază că aceasta s-a schimbat în sens negativ, 29% răspund că a rămas aceeași, iar 14,5% (procent cumulativ al răspunsurilor *mult mai bună* și *mai bună*) apreciază că odată cu trecerea timpului aceasta s-a îmbunătățit. Așadar este semnificativ mai redusă proporția celor care declară că situația financiară a familiei s-a deteriorat, comparativ cu răspunsurile referitoare la situația economică a țării.

Starea de sănătate este percepută ca fiind stabilă sau mai bună decât în trecut, indiferent de categoria de vârstă.

Majoritatea declară că situația profesională este la fel sau chiar mai bună, față de cea din 2008. Respondenții care consideră că situația profesională este în declin, un procent de 7%, fac parte din categoria celor cu un venit mediu sub 500 RON.

Dezamăgiți de evoluția pieței muncii au un statut profesional vulnerabil, în condițiile crizei economice: șomeri, casnici, zilieri, angajați cu studii superioare.

56,5% din respondenți consideră că situația financiară a familiei s-a deteriorat considerabil. Șomerii, casnicii, cei fără ocupație, pensionarii, cadrele militare, precum și funcționarii în administrație, consideră situația că situația actuală s-a deteriorat.

Sentimentul deprecierei situației financiare a familiei se resimte la cei cuprinși în categoria de vârstă 51-64 ani, cu un procent de 78% (cumul al răspunsurilor *mult mai proastă* și *mai proastă*, de), majoritatea pensionari, sau aflați în incapacitatea de a desfășura o activitate lucrativă, în cazul în care condițiile actuale de pe piața muncii le-ar permite.

De asemenea nemulțumiți de situația financiară actuală a familiei sunt și cei cu venituri mici. Un procent cumulativ de 83% din categoria celor cu venituri sub 500 RON consideră că situația financiară a familiei este mult mai proastă sau mai proastă decât acum doi ani, opinie ce se păstrează și în rândul celor cu venituri medii spre mari.

Sentimentul că o duc mai bine, în prezent, îl întâlnim la cei mai tineri, 18-30 ani (58%), respectiv adulți, 31-40 ani (54%), la cei cu venituri foarte mari (peste 3001 RON), dar și la angajații cu studii superioare sau cei ce ocupă funcții de conducere.

Opinii referitoare la măsura Guvernului de a scădea veniturile

Dacă vorbim de situația actuală este oportun să menționăm și opiniile celor intervievați, în cadrul cercetării calitative, cu privire la măsurile luate de Guvern, ca măsuri de austeritate sau strategii de depășire a crizei economice.

Respondenții intervievați au fost aleși în funcție de ocupația pe care o au, astfel încât să dețină informații relevante referitoare la efectele crizei economice în țara noastră. Trebuie să ținem cont de faptul că răspunsul fiecărui subiect cuprinde două perspective: aceea a unei persoane afectate sau nu de criza economică, dar și punctul de vedere al specialistului într-un anumit domeniu.

Părerile acestora diferă, dar nu semnificativ, singura care face notă disonantă este opinia psihologului, care susține că măsurile Guvernului, nu sunt de condamnat, sunt măsuri necesare în perioade de austeritate, măsuri ce nu au fost aplicate numai în țara noastră. Pentru ca spre finalul declarației să vină și completarea: „atât timp cât sunt aplicate așa cum trebuie și în funcție de criterii bine stabilite”.

Nu avem o perspectivă asupra duratei acestei situații. Viitorul este incert. (Analist economic, 48 ani, masculin)

Scăderea veniturilor ne afectează pe toți, chiar dacă nu în aceeași măsură. (Profesor, 54 ani, feminin)

Consider că indiferent de categoria socială din care un om face parte, o astfel de măsură este capabilă să-l dezameze. **Omul își croiește un stil de viață pe măsura venitului său.** Dacă pentru un român cu salariul minim frustrarea vine atunci când nu-și mai poate permite să mănânce pate de ficat sau parizer, pentru un român care câștigă peste salariul mediu este în aceeași măsură de frustrant să nu-și mai permită să călătorească în afara țării. Astfel, 50 de lei în minus pot aduce tot atâta **frustrare** cât poate aduce tăierea cu câteva mii de lei a unui salariu cu patru sau cinci zerouri. (Redactor, 24 ani, feminin)

Eu nu cred că există oameni care nu pierd nimic într-o criză. **Unii pierd mai mult, alții mai puțin.** Când treci de la risipă la cumpătare n-ai cum să nu pierzi ceva. (Jurnalist, 38 ani, masculin)

Multă lume nu înțelege însă că măsura guvernului, de a scădea veniturile, nu este de condamnat, este o măsură necesară în perioadă de austeritate, atât timp cât e aplicată așa cum trebuie și în funcție de criterii bine stabilite. În ceea ce privește clasa politică, mă duce cu gândul la acțiunea din „Ferma animalelor” a lui George Orwell: Toate animalele sunt egale, doar că unele animale sunt mai egale decât altele. (Psiholog, 30 ani, feminin)

Măsura guvernului, de a scădea veniturile, are un **efect mai consistent asupra stării de spirit a celor aflați în categoriile cu venit scăzut ...** avem niște guvernanți ce nu se sfiesc să lovească în cei mai neajutorați (pensionari, șomeri). (Jurist, 34 ani, masculin)

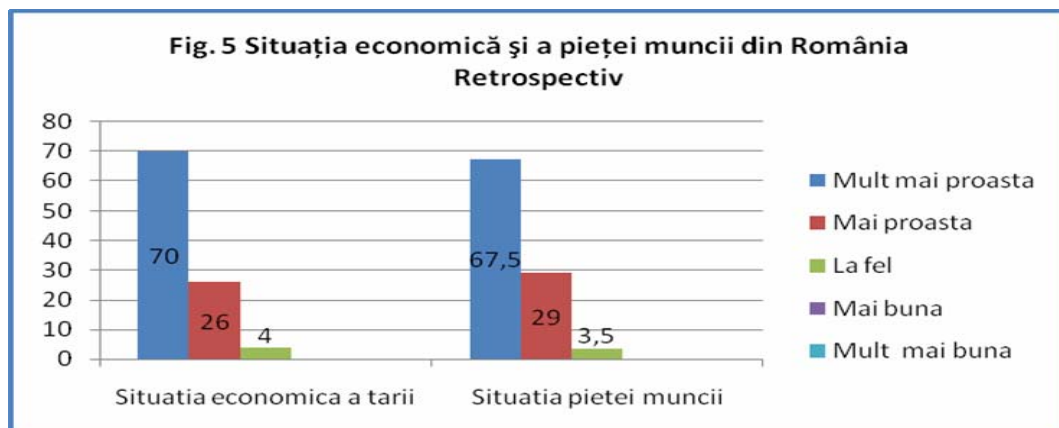
Astfel majoritatea răspunsurilor se concentrează în jurul: lipsei de perspective în luarea deciziilor (a guvernanților), faptului că aceste măsuri ne afectează pe toți,

dar nu în egală măsură, că se bazează în mod special pe „sărăcirea celor săraci” (pensionari și șomeri) și pe mărirea decalajului dintre clasele sociale.

PESTE 95% dintre respondenți consideră că situația economică și a pieței muncii din România s-a deteriorat în 2010.

Percepția deteriorării situației economice și a pieței muncii la nivel național depășește 95% din totalul populației studiate. Simultan, proporția celor care apreciază că situația este neschimbată față de acum doi ani se apropie de 4% - ca urmare, segmentul populației care au resimțit un progres este foarte mic.

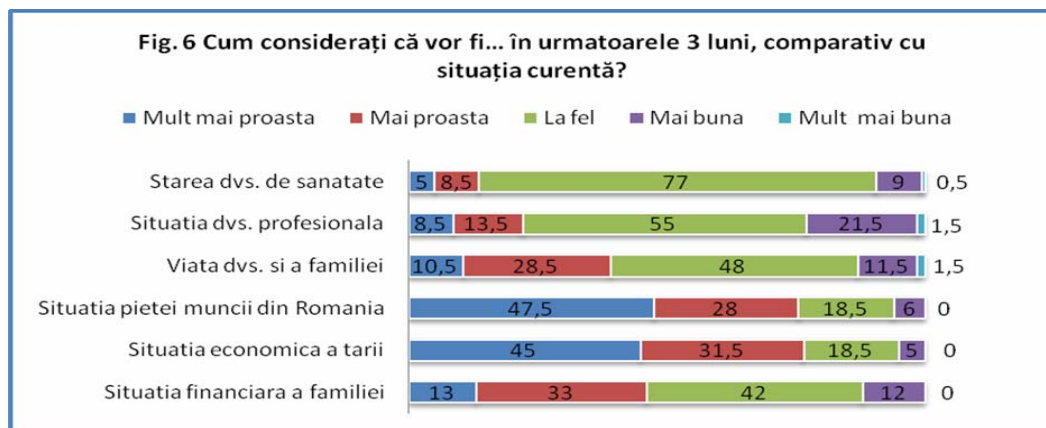
Starea generală a economiei și a pieței muncii își face simțită efectele asupra situației financiare a familiilor, care este apreciată, de 56,5% dintre respondenți, că s-a înrăutățit mult și foarte mult în ultimul an.

Viitorul sună mai optimist... în ceea ce privește evoluția situației profesionale și a stării de sănătate

Românii manifestă un optimism prudent pentru evoluția situației profesionale și a stării de sănătate, dar cu un grad mai mare de incertitudine în ceea ce privește situația financiară familială. Putem spune că viitorul este incert, neavând soluții plauzibile de depășire a dificultăților financiare, apărute odată cu recesiunea.

Ca și în cazul percepțiilor retrospective, cea mai mare parte a populației apreciază preponderent negativ perspectivele de evoluție a pieței muncii și economiei în următoarele trei luni.

Aproximativ 40% din cei cu un venit situat între 1501-2000 RON, precum și pensionarii, șomerii, casnicii, funcționarii în administrație sau cadrele militare, consideră că situația financiară a familiei se va deteriora.

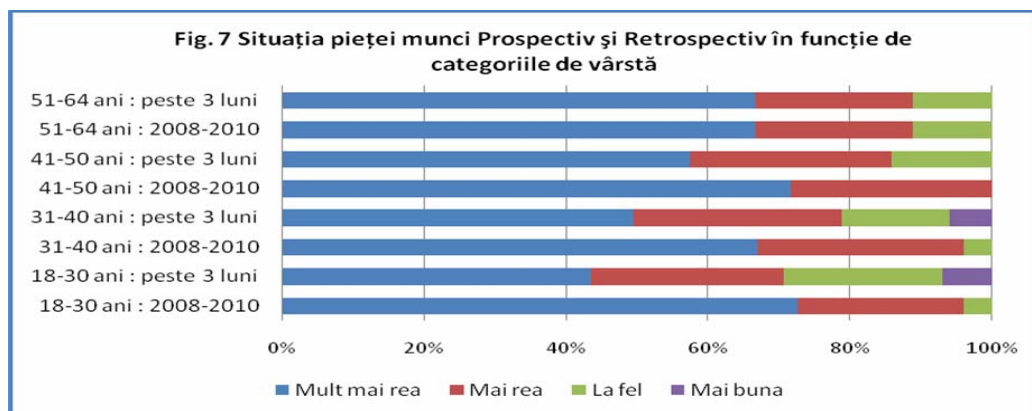
Mai optimiști sunt cei cu venituri ridicate, 12% din angajații cu studii superioare, precum și 17% dintre studenți.

Cel mai evident este decalajul dintre percepția prospectivă a situației economice a țării și situația financiară a familiei. Între *situația economică a țării* și *situația financiară a familiei* diferența de optimism (dintre cei ce au răspuns că *situația economică a țării* respectiv *situația financiară a familiei* va fi *mult mai bună* în următoarele 3 luni) este de 7%, semnificând că aceștia consideră că le va merge mai bine pe plan economic familial, chiar dacă țara se află în continuare în recesiune.

Dacă aprecierile retrospective sunt negative în privința evoluției economiei și a pieței muncii, anticipațiile sunt mai optimiste iar pesimismul este în regres, așa cum se poate observa din *figura 7*, manifestând o tendință de îmbunătățire comparativ cu situația de acum doi ani.

Dacă în prezent condițiile de pe piața muncii sunt mult mai proaste, în comparație cu anii 2008, 2009, prospectiv acestea par a se îmbunătăți, sau rămâne constante, conform celor spuse de respondenți.

Optimismul, privind situația financiară a familiei, apare mai mult printre respondenții din mediu urban, 16,5%. În rest atât respondenții din mediul urban cât și cei din mediu rural consideră că aceasta va rămâne stabilă, 49% urban, respectiv 48% rural.

Situația viitoare a *pieței muncii* este în declin indiferent de ocupația, venituri și mediul de proveniență al respondenților (cei din rural manifestă un pesimism mai ridicat comparativ cu cei din mediul urban). Indiferent de vârsta angajaților cu studii superioare incluși în eșantion, pesimismul este ridicat (74%, procent ce reprezintă cumului răspunsurilor *mult mai rea* și *mai rea*), procent ce se accentuează în rândul somerilor (82%), al casnicilor, dar și al pensionarilor. Doar un procent scăzut din categoria angajaților cu studii superioare (8%) și a studenților (7,5%), manifestă un oarecare optimism. Peste 80% (procent cumulat al răspunsurilor *mult mai rea* și *mai rea*) din respondenții din Transilvania, Moldova și Dobrogea, sunt pesimiști în privința evoluției pieței muncii.

Cei cu venituri foarte mari, de peste 5001 RON, consideră că *situația profesională* va fi mai bună, iar cei ce se încadrează în categoriile de venit imediat inferioare (4001-4500 RON, 4501-5001 RON) consideră că va rămâne la fel.

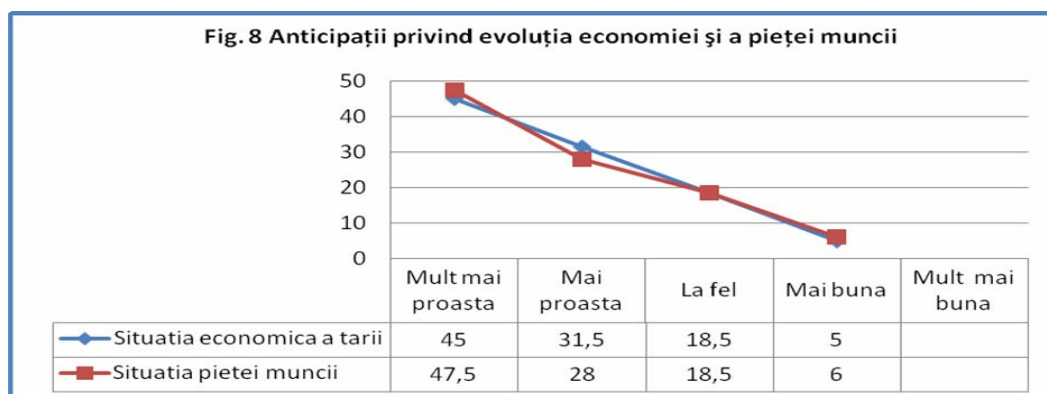
Mai optimiști sunt studenții (aprox. 25%), managerii (aprox. 22%) precum și cei ce lucrează în servicii și comerț. Cei din armata, pensionarii, angajații cu studii superioare și managerii consideră ca situația va rămâne la fel sau se va înrăutăți.

Starea de sănătate va fi mai rea și mult mai rea pentru cei cu venituri mici și medii și mai bună pentru cei cu venituri mari și foarte mari (peste 3001 RON).

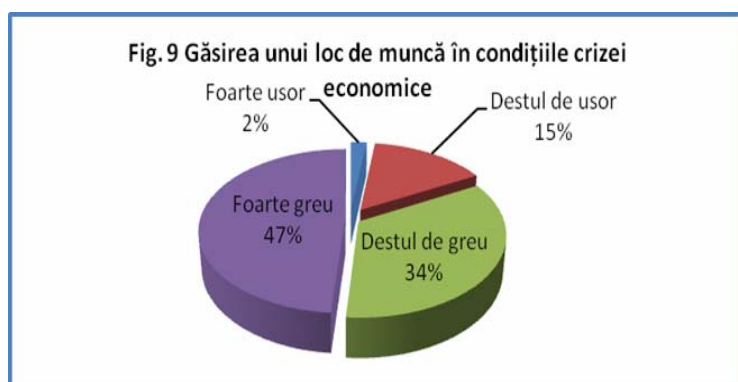
Cei cu venituri mari peste 3001 RON sunt destul sau foarte mulțumiți de *viața pe care o duc în prezent*, iar cei cu venituri mici și medii destul de nemulțumiți, menționând că situația personală și familială este în regres, în comparație cu cea de acum 2 ani.

Anticipațiile privind evoluția economiei și a pieței muncii înregistrează un trend negativ

În mediul urban se acumulează un sentiment negativ, mai accentuat în privința perspectivei situației financiare a țării 79% (cumulul răsursurilor mult mai proastă, *mai proastă*), decât în mediul rural. Doar respondenții din Muntenia manifestă, cu un procent mic de 10% optimism pentru situația economică a țării (*mai bună*), respectiv 16% optimism pentru situația financiară a familiei (*mai bună*).

Anticipațiile privind situația pieței muncii, din România, sunt negative indiferent de venit, mediu sau categoria ocupațională, din care provine respondentul. Găsirea unui loc de muncă în condițiile actuale fiind din ce în ce mai dificilă.

Mai pesimiști, în ceea ce privește angajabilitatea, sunt cei din mediul urban, persoanele de sex feminin, dar se

remarcă și o rată ridicată de pesimism printre cei tineri (18-30 de ani).

Respondenții ce se încadrează în categoria de vârstă 41-50 ani sunt cei mai pesimiști, 71% dintre aceștia considerând că va fi aproape imposibil să găsești un loc de muncă în perioada imediat următoare, de asemenea lipsesc total aprecierile pozitive.

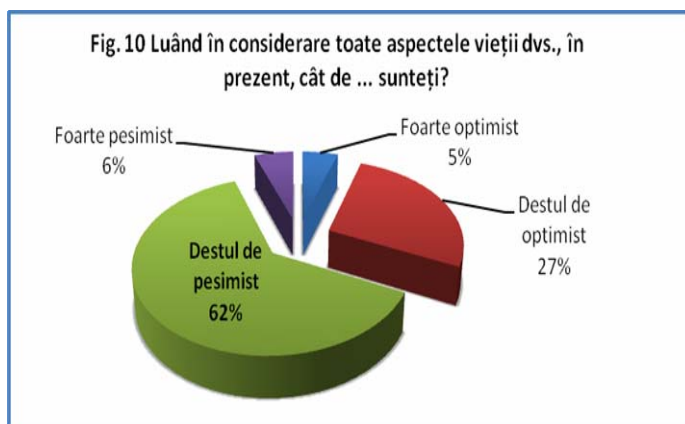
Acest lucru se poate datora și faptului că majoritatea respondenților din această categorie de vârstă (41-50 ani) sunt de sex feminin, spre deosebire de celelalte categorii unde distribuția feminin - masculin este relativ egală, femeile demonstrând pe tot parcursul cercetării că sunt mai negativiste și mai pesimiste.

Faptul că în grupa de vârstă 51-64 de ani (majoritatea pensionari) proporția celor care apreciază că piața muncii s-a deteriorat, este apropiată de cea înregistrată în celelalte categorii de vârstă, constituie un indiciu puternic al conștientizării stării generale a economico-sociale, stare care nu rămâne fără ecou în plan individual. Per total cei mai optimiști, în vederea găsirii unui loc de muncă, sunt cei cu studii superioare.

Pesimism mai accentuat în rândul femeilor

Până în momentul de față am tras concluzii despre optimism și pesimism, anticipativ și retrospectiv, pe baza unor aspecte din viață, în cele ce urmează subiecții sunt rugați să identifice unde se plasează pe scala optimismului și a gândirii pozitive.

După cum se poate observa din *figurii 10*, 62% dintre subiecți se declară destul de pesimiști și doar 27% optimiști.

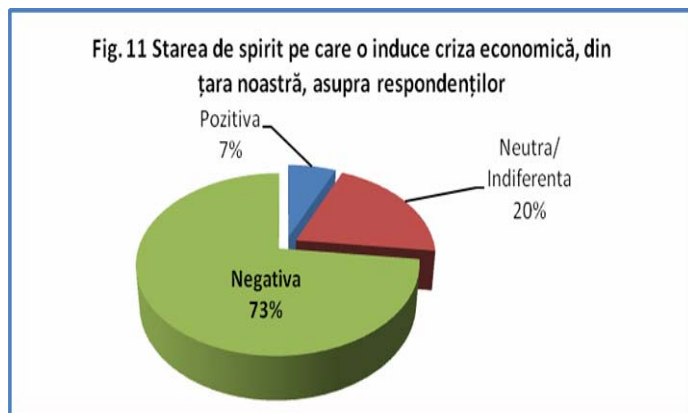

Majoritatea celor ce se consideră sceptici în ceea ce privește viitorul sunt în special cei din mediul rural. De asemenea se poate distinge un pesimism generalizat în rândul femeilor cu vârsta cuprinsă între 45-50 de ani (cumul, de 78%).

Totodată funcționarii în administrație (cumul al

răspunsurilor *destul de pesimist, foarte pesimist* de 81%), 83% din pensionarii, urmați de casnici, șomeri și elevi sau studenți se consideră *destul de pesimiști* sau *foarte pesimiști* în ceea ce privește situația lor prezentă.

Din cele 27 pp ale optimiștilor, majoritate sunt bărbați, sau persoane cu venituri mari (peste 4001 RON).

Gândul la efectele crizei economice induc preponderent o stare de spirit negativă, în rândul subiecților din mediul urban și cum am menționat mai sus, în mod special în rândul femeilor (77,5%).

Gândirea preponderent negativistă și pesimistă se poate datora dezorientării

individului, lipsei perspectivelor, lipsei locurilor de muncă, precum și instabilității politice și economice.

Este o atitudine ce se manifestă în mod special prin frica de ceea ce se poate întâmpla în viitor, dar și apariția sentimentelor de neliniște și nesiguranță.

Atunci când se declară pesimiști în privința viitorului românii se raportează la situația națională

Atunci când se declară pesimiști în privința viitorului, românii iau în considerare preponderent situația națională, ce are repercursiuni asupra situației lor personale:

Românii se uită în primul rând la situația națională, după care raportează și situația lor la ea. Rău raportat la rău n-are cum sa dea optimism, în niciun caz. (Jurnalist, 38 ani, masculin)

Se raporteaza și la una și la alta, este o *stare de spirit molipsitoare* datorită neputinței de a schimba ceva la nivel național. (Profesor, 54 ani, feminin).

Sunt unii care devin optimiști dacă, cei din *grupul cu care se identifică*, înregistrează o îmbunătățire a situației personale, chiar dacă ei înșiși nu trăiesc aceeași experiență, dar speră că și ei vor ajunge acolo.

Dincolo de toate sofisticările psiho-sociale, pesimismul sau optimismul este influențat în primul rând de situația personală, dar care nu poate face abstracție de ceea ce se întâmplă în exterior.

Dar dacă indivizii nu au puterea (fizică, financiară, psihică) de a-și schimba propria situație, dacă sunt mulți în această situație, este destul de limpede că nici situația națională nu are un rol pozitiv. Și dacă cele două situații coincid în termenii lor negativi, de unde optimism? (*Analist economic, 48 ani, masculin*)

Atât timp cât condițiile economice și financiare înregistrează un trend negativ, le sunt reduse veniturile și mărite cheltuielile, majoritatea românilor nu pot avea o atitudine pozitivă față de viață.

E drept că oamenii sunt capabili de empatie, însă subiectivitatea le este mai la îndemână decât orice. Astfel că, atunci când unei persoane îi merge bine: profesional și personal, imaginea ei despre lume devine *subiectivă*. De aceea, românii care și-au cumpărat un Ferrari, nu-și pot imagina că în acest timp că un copil plânge de foame în aceeași țară, bătut de părinți pentru că nu le-a adus suficienți bani pentru țigări și alcool.

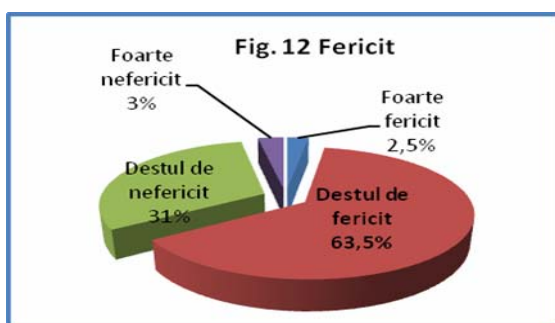
În concluzie, pesimismul referitor la viitor cred că vine din simpla observație a faptului că în ciuda eforturilor suplimentare depuse, nu ne mai putem permite nici măcar ceea ce ne permiteam în urmă cu un an, darămite cu doi ani înainte. (Redactor, 24 ani, feminin)

Familială și personală, mai apoi națională. Fiecare om poartă povara cheltuielilor de întreținere a casei, a părinților pe care nu-i mai poate ajuta, a copilului, în final a unei familii care depinde de salariul diminuat cu 25%. România este, actualmente, o țară de oameni destul de triști, agitați. (Psiholog, 30 ani, feminin)

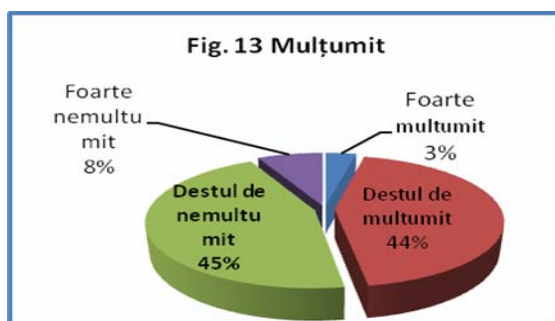
Singura soluție, pe care respondenții la interviuri o văd, este aceea de a încerca să ne schimbăm propria situație, fără să așteptăm ajutor de la guvernanți.

Comparații între mulțumire – optimism – fericire

Din *fig. 12, 13, 14* se poate observa diferența de abordare a conceptelor de fericire, mulțumire și optimism, în viața de zi cu zi a respondenților.

Se declară fericiți: peste 93% (procent cumulativ al răspunsurilor *destul de fericit* și *foarte fericit*) din cei cu venituri mari și foarte mari; respondenții din Moldova (care se află totodată printre cei mai pesimiști respondenți), București; 67,7% dintre cei din rural cu un de (al răspunsurilor *destul de fericit* și *foarte fericit*).

Din categoria celor ce se declară destul de nefericiți fac parte văduvii, dar și o parte din tinerii și adulții, cu vârste cuprinse între 25 și 40 de ani.

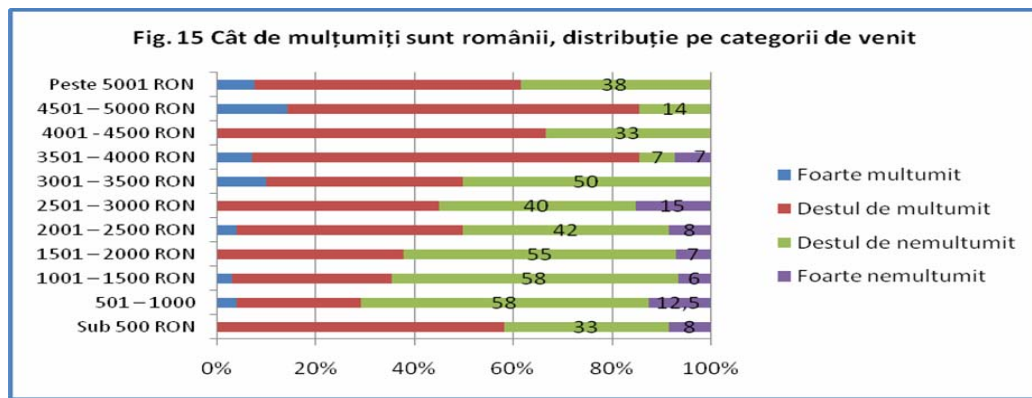
Majoritatea celor cuprinși în această categorie de vârstă sunt în căutarea unui scop în viață, a unui loc de muncă stabil sau mai bine

plătit, își doresc întemeierea unei familii, precum și o viață decentă.

În ceea ce privește aspectele cotidiene, se consideră mulțumiți, cei cu vârsta cuprinsă între 51-64 de ani, categorie din care fac parte oamenii care au deja o familie, o casă și nu au așteptări mai mari decât ceea ce își pot permite. 57% din cei

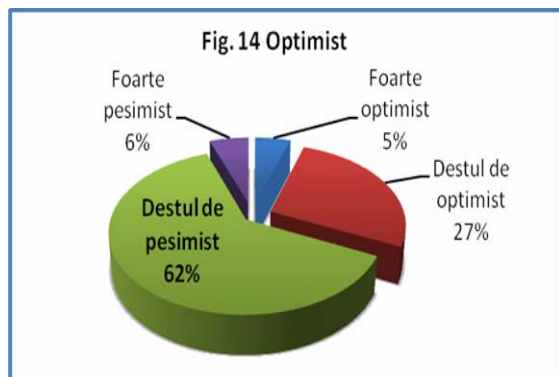
căsătoriți, precum și 52% din respondenții din mediul urban sunt mulțumiți de viața pe care o duc.

Dacă ne raportăm la categoria de venit (a se vedea *figura 15*), sunt mulțumiți preponderent cei cu venituri peste 3500 RON, dar și un procent semnificativ dintre respondenții cu venituri foarte mici, sub 500 RON.

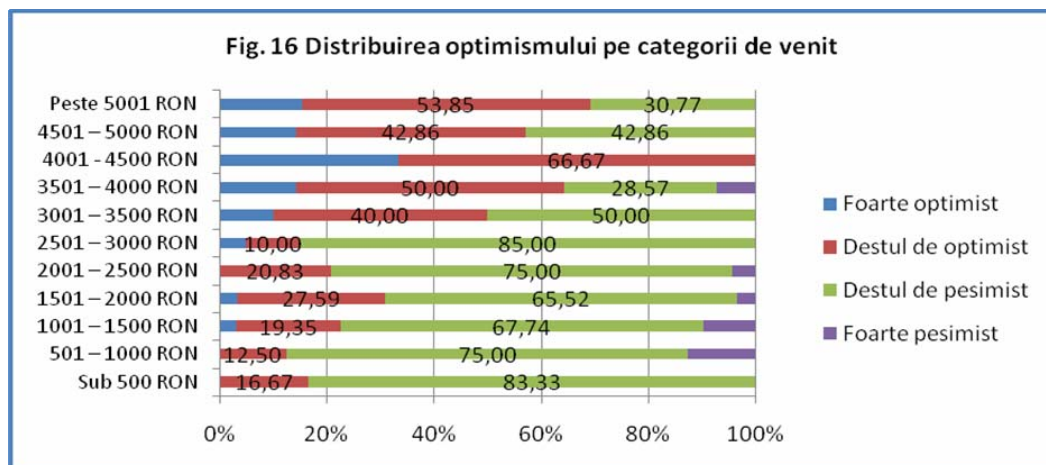

Pesimiști se declară majoritatea respondenților, indiferent de categoria de vârstă, dar mai ales cei cu venituri mici și medii.

Optimismul se înregistrează mai ales în rândul persoanelor de sex masculin (cumul *foarte optimist*, *destul de optimist*, de 42%), dar și în rândul gospodăriilor din mediul urban (38% optimism în mediul urban comparativ cu 23% optimism în mediul rural).

Pe categorii de venit, așa cum era de așteptat, se declară optimiști în mod special cei cu venituri peste medie, iar cei mai pesimiști sunt respondenții cu venituri reduse.

Mai optimiști sunt respondenții din București, Muntenia, urmați de cei din Transilvania, Dobrogea și pe ultimul loc cei din Moldova (cei care susțin că duc un trai decent, sau căror venit le ajunge doar pentru strictul necesar).

Când se vor îmbunătăți lucrurile?

Criza continuă, iar situația se va înrăutăți spre finalul anului 2010, pare să fie declarația la unison a respondenților. Tocmai un astfel de răspuns ne poate indica nivelul de pesimism al populației anchetate.

Cei mai pesimiști continuă să fie persoanele cu vârsta cuprinsă între 41-50 de ani și 51-64 de ani (în cadrul acestor categorii nu am înregistrat nici un răspuns pozitiv de genul *ce a fost mai rău a trecut*), respondenții din Transilvania (91%), urmați de cei din Moldova (88%), precum și 90% dintre femei, comparativ cu 76% dintre bărbați.

Percepția românilor asupra crizei se agravează, dacă este să analizăm numărul celor care cred că vom depăși impasul economic într-un an, 10%.

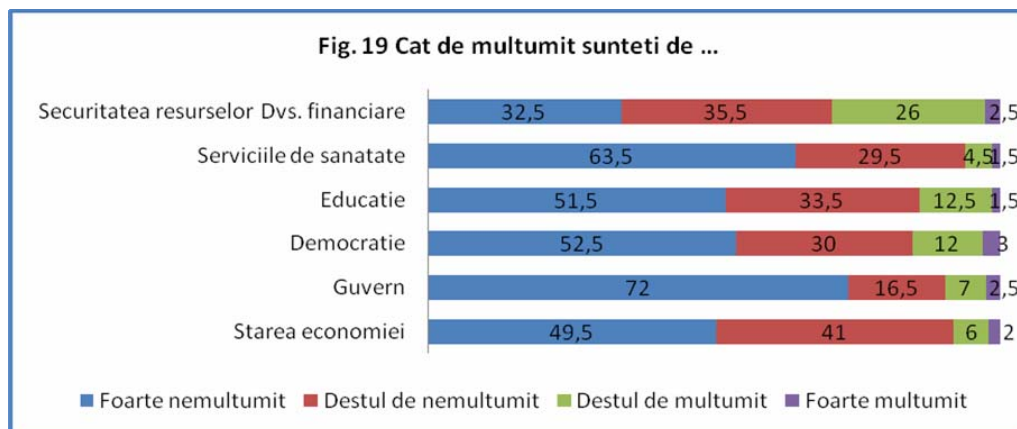

Peste 55% dintre respondenți cred că situația economică dificilă în care se află țara va dura de la 2 la 4 ani. Iar 30% din persoanele chestonate sunt ma pesimiste și afirmă că perioada de timp poate depăși 5 ani.

Românii se declară nemulțumiți de activitatea Guvernului și de starea actuală a economiei

Românii nu sunt deloc mulțumiți de activitatea Guvernului, 72% dintre respondenți se declară *foarte nemulțumiți*, 16,5% *destul de nemulțumiți* și doar 2,5% *foarte mulțumiți*.

Pe locul doi în rândul nemulțumirilor se află situația economică a țării, cu un procent de 49,5% al răspunsurilor *foarte nemulțumiți* și 41% *destul de nemulțumiți*.

De asemenea constatăm că numărul celor care se declară mulțumiți de învățământul românesc și de sistemul de sănătate este unul destul de mic, doar 12,5%, respectiv 4,5%.

În contextul crize economice românii tind să se autoeticheteze ca săraci

Un indicator subiectiv al propriei situații financiare o constituie o scală de la 1 la 10, unde 1 înseamnă *foarte sărac*, iar 10 înseamnă *foarte bogat*. Am cerut respondenților să plaseze pe această scală situația financiară a propriei persoane, și apoi să analizeze din aceeași perspectivă situația României în raport cu celelalte țări europene.

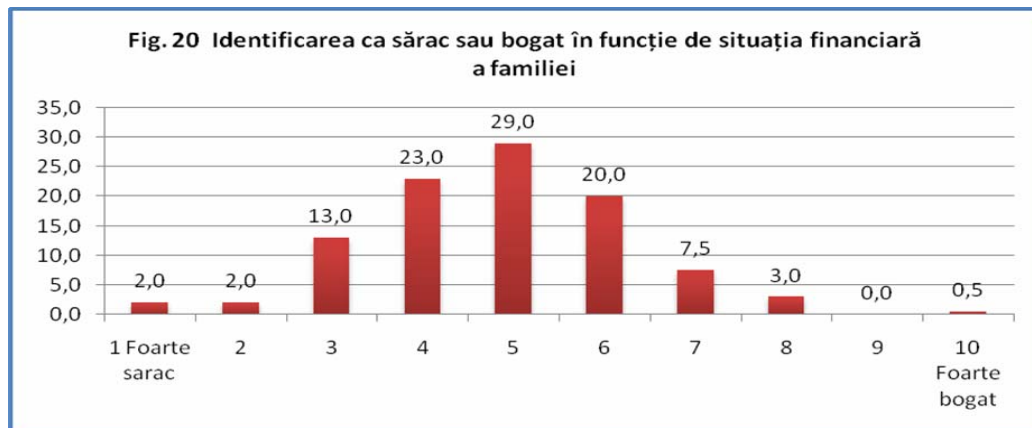
După cum arată *fig. 20* aproape jumătate din populația cuprinsă în eșantion și-a plasat situația financiară pe poziția medie (media notelor fiind de 4,83).

În orice societate, unii oameni se consideră bogați, alții se consideră săraci. Având în vedere numerotarea de la 1 la 10 dvs. unde vă situați?

Media notelor

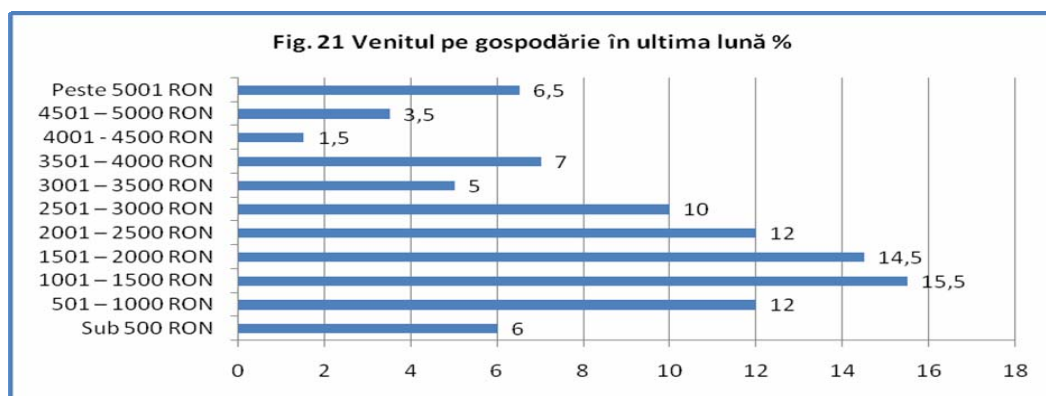
4,83

Din evaluarea subiectivă a propriei situații financiare (Cojocaru, 2008; Cojocaru, 2009), realizate de fiecare respondent în parte, reiese că majoritatea se plasează în partea ce centru-stânga a scalei, și anume se consideră mai mult săraci decât bogați.

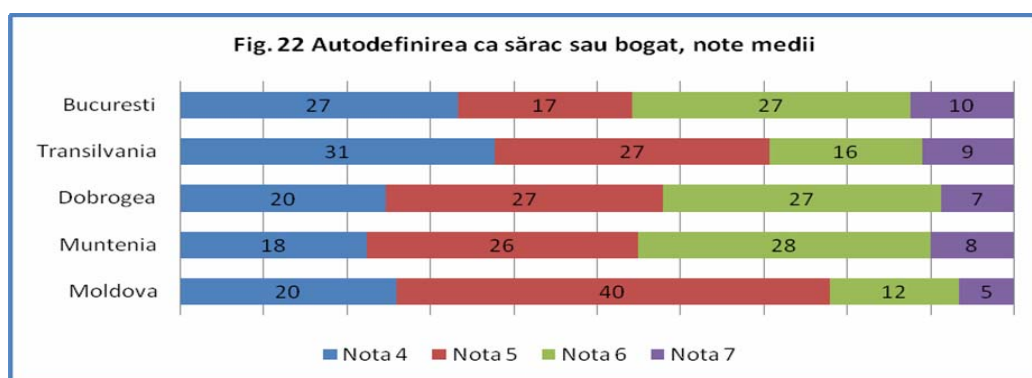
Motivul pentru care se plasează în jurul notelor 3-6 îl putem descrie ca: similitudinea dintre notarea pe scala 1-10 și notele utilizate în sistemul școlar, nota 5 marchează situația de minimă acceptabilitate, de mediocritate, de promovabilitate. Notele de 4-5 reprezintă un prag psihologic al sărăciei (Voicu, 2006: 103).

Cu toate că în eșantion am cuprins și persoane cu venituri peste medie, mari și foarte mari, acestea se percep ca aparținând categoriei de mijloc, oferindu-și note de la 4 la 6 (a se vedea figura 21).

Dintre cei care își acordă notele cele mai mici identificăm în mod special persoanele de sex feminin.

Diferențele de notare dintre rural și urban sunt de un punct pe scală, respectiv persoanele din mediul rural se încadrează în notele 3, 4, 5 iar cele din urban în 4, 5, 6. Din *fig. 22* se observă că cei mai săraci se percep respondenții din zona Moldovei.

Întrebați fiind de ce unii români tind să se subevalueze, deși au un venit care să le permită un trai decent în raport cu restul populației, persoanele intervievate, în cadrul cercetării calitative, au răspuns:

Vor să pozeze în neajutorați ca să nu fie subiect de invidie; nu au o referință relativ fixă a ceea ce înseamnă sărac; vor să „primească” și mai mult dacă inspiră milă; sau au așteptări mult mai mari în raport cu mijloacele? (Analist economic, 48 ani, masculin)

Altruismul sau tendința de exagerare. (Jurist, 34 ani, masculin)

Lipsa banilor sau scăderea veniturilor îi determină pe cei mai mulți dintre noi să aibă perspective catastrofale. (Psiholog, 30 ani, feminin)

Într-adevăr, la orice sondaj de opinie, indiferent că respondentul câștigă un salariu mediu pe economie sau peste medie, tendința lui este să se declare sărac, la limita subzistenței.

Motivul: lista mare a lucrurilor pe care nu și le permite, dar și obișnuința de a se cataloga astfel pentru ca statul sau cei din jur să-l compătimizească, să-l ajute.

Românul are obiceiul de a se uita peste gard și a se compara cu vecinul. El vrea să fie și mai bogat decât cei din jur pentru a fi respectat.

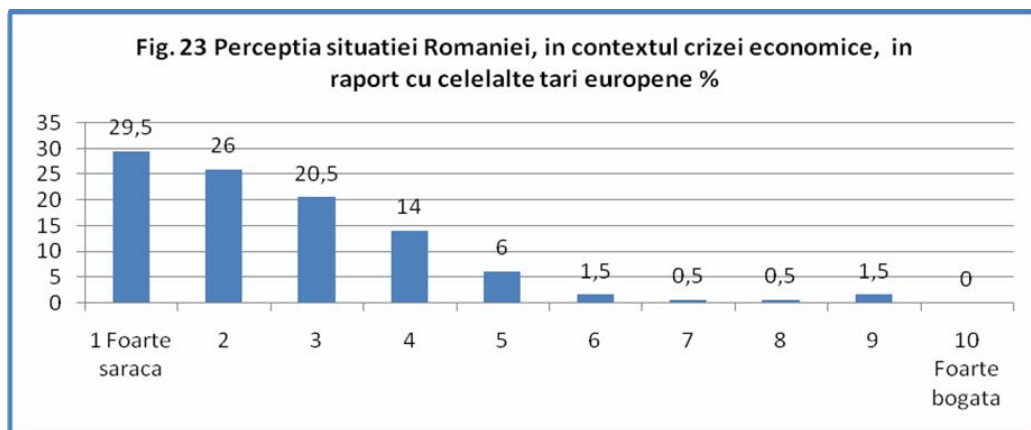
Așa se explică și numărul mare de pensionari pe caz de boală sau a celorlalte categorii defavorizate care primesc bani de la stat lunar. Din dorința de a primi asistență socială, românul se declară sărac lipit, dar nu renunță la mentalitatea de a achiziționa lucruri și obiecte de firmă, de a-și tapeta casa cu plasmă sau de a-și pune termopane. Pentru el, acestea sunt lucruri esențiale, la fel ca și hrana, întrucât îi confirmă un statut social la care tânjește și căruia îi acordă o importanță deosebită. (*Redactor, 24 ani, feminin*)

Traiul decent și bogăția sunt lucruri relative. Depinde de fiecare cum își definește noțiunile de decent și bogat. Dacă decent înseamnă să conduci un Logan și bogat să ai o flota de Bugatti Veyron, atunci decentul e sărac în comparație cu bogatul. (*Jurnalist, 38 ani, masculin*)

Majoritatea răspunsurilor se concentrează în jurul caracteristicilor mentalității românești și anume: de a nu ieși din tipar, de a fi asemeni celorlați, de a inspira milă și compasiune, așteptări mult prea mari în raport cu posibilitățile.

Într-un interviu acordat ziarului *Adevărul*, Aurora Liiceanu, (sursa: www.adevarul.ro), caracterizează românii ca având *alergie* la ideea de diferență. Egalitarismul i-a marcat și de aceea nu suportă ca cineva să fie diferit, dacă se consideră normali - toată lumea trebuie să fie ca ei. Negativismul și individualismul îi caracterizează pe români și oscilează între victimizare și învinuirea celorlați.

Dacă ne referim la *comparația României cu alte țări europene* (pe același tip de scală), lucrurile sunt tratate mult mai drastic (*fig. 23*).

Nota medie dată țării noastre, în contextul crizei economice, comparativ cu alte țări, este de aproximativ 2,6, extrem de mică – la limita sărăciei.

Având în vedere numerotarea de la 1 la 10 dvs. cum ați caracteriza România, în contextul crizei economice, în raport cu celelalte țări europene?

Media notelor

2,59

Notele cele mai mici (1 și 2) sunt acordate, în general, de persoanele peste 40 ani și nici o persoană din eșantionul anchetei nu a acordat României nota 10.

Revenind la studiul lui Voicu (2006 : 103) există trei valori utilizate de către cei ce se definesc drept săraci (1, 2 și 3) și alte cinci (6, 7, 8, 9 și 10) pentru cei care se consideră bogați. Punctul de inflexiune (separare între sărăcie și bogăție) este dat de categoriile 4 și 5.

Așa cum menționează Macarie (2009 : 61) profilul sărăciei variază în funcție de perspectivele individuale și colective. *Lipsa de perspectivă cronicizază sărăcia, generează atitudini de demoralizare, abandon, scăderea aspirațiilor.*

Aceși perspectivă o au și respondenții la interviuri, care consideră că România se află la început de recesiune în timp ce alte țări încep să se redreseze, și totul pe fondul proastei gestionări a resurselor, a indiferenței celor ce conduc țara și a lipsei de speranță.

Evident mai proastă pentru că este prost organizată și prost condusă.
(Analist economic, 48 ani, masculin)

Acum ne lovește pe noi criza, suntem în depresiune economică pe când țările din vest încep să se redreseze. (Profesor, 54 ani, feminin)

Dezordine și lipsă de unitate. România nu este un tot, ci un puzzle care se conturează din can-can-uri, blazare, indiferență, temeri și anxietate, invidie și jocuri de culise. *În timp ce alte țări încep să o ia în sus pe toboganul economic, România preferă să se zgâie la furnicile din nisip.* (Redactor, 24 ani, feminin)

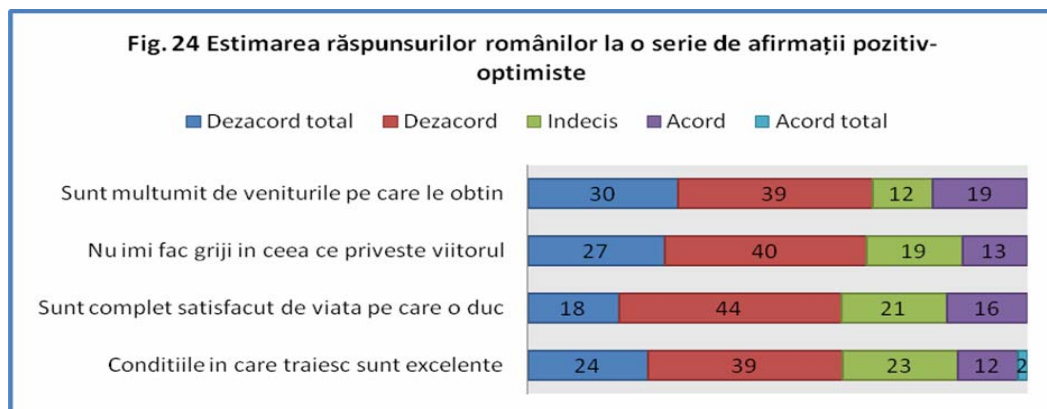
Avem și bune și rele. Partea bună e că România e o țară în construcție. Iar asta înseamnă din start un viitor. Viitorul însă presupune și niște reguli pe care noi nu vrem nici să le stabilim și, cu atât mai puțin, să le respectăm în egală măsură. E și-o chestiune care ține de educație și am sentimentul că, de fapt, până n-o să rezolvăm partea cu educația n-o sa rezolvăm nimic. (Jurnalist, 38 ani, masculin)

Fără speranță. Este o perioadă grea, din toate punctele de vedere (politic, economic, social). Se fac reduceri de salarii, restructurări, pensionarii traversează o perioadă grea din viața lor, angajații companiilor private la fel. *Sunt anunțate noi proteste sociale în fiecare zi.* (Jurist, 34 ani, masculin)

Grija pentru viitor și nemulțumiri referitoare la venituri

Aproximativ 69% din respondenți consideră că veniturile pe care le obțin nu îi mulțumesc. Dintre aceștia majoritatea sunt muncitorii calificați, funcționari în administrație (cei cărora li s-au aplicat măsurile de reducere a salariilor cu 25%), cadrele militare (cărora pe lângă scăderile salariale, li s-au redus soldele și alocațiile pentru hrană), pensionarii, casnicii și elevii sau studenții, dar și majoritatea persoanelor din mediul rural.

Cei care sunt de acord cu afirmația că *veniturile sunt mulțumitoare* ocupă funcții de conducere, manager, patron, sau sunt angajați cu studii superioare, cu salarii peste 3500 RON.

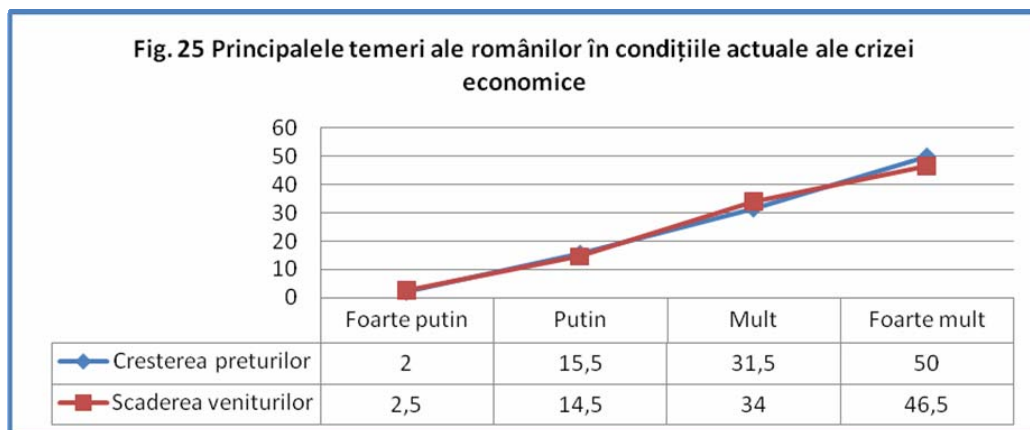
Grija pentru viitor este manifestată în mod special de către tineri (fiind în mare parte șomerii, casnicii, sau studenți) și de cei trecuți de 51 ani, sau pensionari.

Nemulțumiți de condițiile de viață sunt cei din mediul rural, tinerii (cu alte perspective de viitor), dar și cei trecuți de 51 de ani.

Temerile românilor sunt raportate la creșterea prețurilor concomitent cu scăderea veniturilor

O grijă reală pentru creșterea prețurilor manifestă preponderent pensionarii, șomerii, cadrele militare, lucrătorii în comerț, precum și pe funcționarii în administrație. Dacă ne raportăm la regiuni, respondenții din Moldova (cu un cumul al răspunsurilor *mult* și *foarte mult* de 90%) și cei din mediul rural (procent de 85%, la nivel național) sunt îngrijorați de perspectiva creșterii prețurilor.

De scăderea veniturilor sunt preocupați: funcționarii, cadrele militare, pensionarii și șomerii, tocmai acele categorii vizate în mod direct de măsurile guvernamentale.

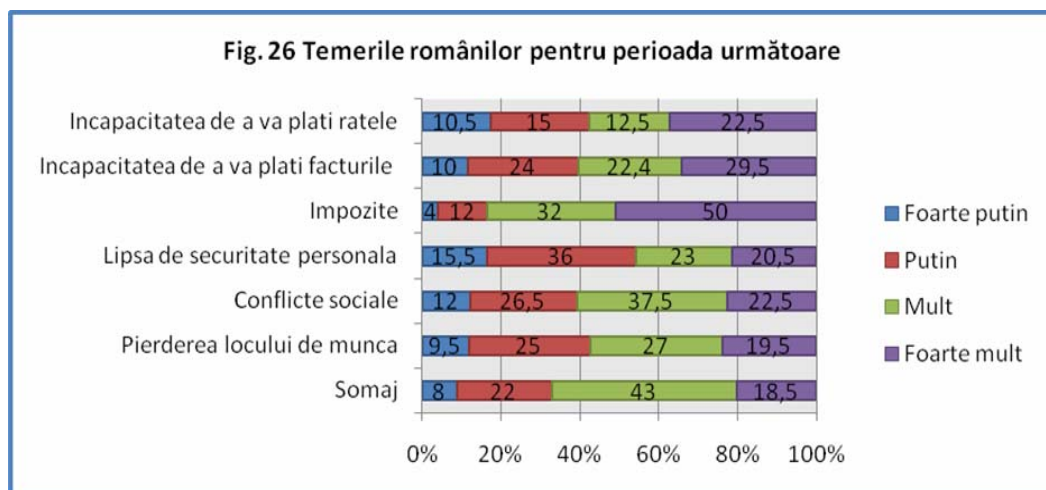
Conform *figurii 26* în perioada următoare, majoritatea celor cuprinși în eșantion, se tem de impozite, șomaj, incapacitatea de a plăti facturile, conflicte sociale și lipsa de securitate personală.

Temerile referitoare la intrarea sau prelungirea perioadei de șomaj sunt manifestate de persoanele ce sunt în prezent șomere (procent cumulată, *mult* și *foarte mult*, de 99%), casnici (cumul de 99%), studenți (cumul de 80%) și funcționari în administrație (cumul de 54%).

Indiferent de regiunea și mediul de proveniență marea majoritatea a subiecților percep șomajul drept una dintre cele mai mari amenințări. Acest lucru se datorează tocmai faptului că salariul, lunar, este singura sursă de venit constantă ce acoperă majoritatea cheltuielilor de întreținere și hrană. Având în vedere pesimismul referitor la piața muncii, era de așteptat ca temerile românilor în ceea ce privește probabilitatea de a ajunge șomeri să crească.

De amplificarea șomajului nu se tem doar categoriile de populație ce nu au nici un venit, sau cei cu venituri foarte mici, ci și respondenții cu venituri medii spre mari. De asemenea din numărul de șomeri cuprinși în eșantion, 84% consideră că situația se va înrăutăți.

De pierderea locului de muncă se tem în mod special funcționarii în administrație, dar și angajații cu studii superioare. Majoritatea respondenților care s-au încadrat în categorii de venit de peste 3101 RON, se tem de scăderea veniturilor.

Conflictele sociale reprezintă un motiv de îngrijorare pentru șomeri, pensionari, funcționari în administrație, majoritatea participând și la marșurile de protestele din ultimul timp.

Incapacitatea de a plăti facturile îi preocupă pe respondenții din Moldova, Transilvania și Dobrogea; muncitorii calificați și necalificați, pensionari, șomeri, dar și pe cei din mediul militar, cărora li se aplică reducerea cu 25% a salariilor, soldelor și a alocațiilor pentru hrană. Preocupările respondenților la interviuri se încadrează în același tipar, preponderent negativ. Incapacitatea de a plăti ratele la bancă reprezintă o preocupare pentru profesori, colapsul economic și financiar precum și dificultatea de a plăti facturile la întreținere (mai ales în iarna lui 2010).

De un colaps generalizat. Însă tot agricultura ne va ajuta – a rămas și va rămâne plasa de siguranță a țării. (*Analist economic, 48 ani, masculin*)

Ratele la bancă, violența socială. Profesorii nu mai au nici o motivație să-și facă datoria, aceea de a crea generația de mâine. (*Profesor, 54 ani, feminin*)

De traiul la care este condamnat românul de rând începând cu toamna aceasta. De faptul că vom trăi să vedem cum îngheață oamenii de frig în apartamente, la cum vor ajunge pensionarii să cerșească o fleică în piață, să vedem cum se mândresc cei cu funcții importante de stat, de cum o să ajungă jurnaliștii să pupe mâna unuia sau a altuia pentru a putea profesa, de numărul mare al celor care vor trăi momente de groază din cauza creditelor pe care le-au contractat în urmă cu câțiva ani, de umilința și mai mare cu care ne vor trata autoritățile și în general, de toate facturile ne care le-am făcut sau nu noi însine. (*Redactor, 24 ani, feminin*)

Alte preocupări sunt cele referitoare la incapacitatea indivizilor de a se adapta schimbărilor economice, atât pe plan social, familial, fizic dar mai ales psihic. Instabilitatea economică prelungită, având capacitatea de a modifica starea de spirit a oamenilor.

Sunt oameni care se adaptează mai greu unor schimbări rapide. Pentru ei Europa întreagă nu e o soluție, pentru că ei ***așteapta un serviciu, un salariu.*** Pentru ei România nu mai pare un vis frumos, din păcate, așa că pesimismul lor crește. (*Jurnalist, 38 ani, masculin*)

Optimismul ar trebui să țină de puterea de adaptabilitate, la diferite situații, a individului. (*Jurist, 34 ani, masculin*)

Efectele instabilității economice asupra stării de spirit a oamenilor. (*Psiholog, 30 ani, feminin*)

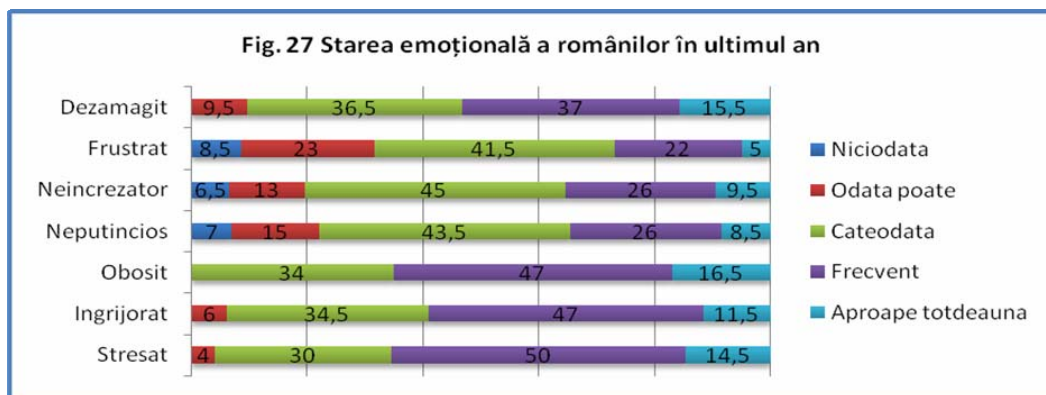
Cu cât intensitatea recesiunii crește – stresul și grijile – se amplifică

După cum se poate observa majoritatea subiecților susțin că, în ultimul an, au resimțit frecvent efectele stresului și ale oboselii, fiind tot mai des îngrijorați și dezamăgiți de tot ceea ce îi înconjoară.

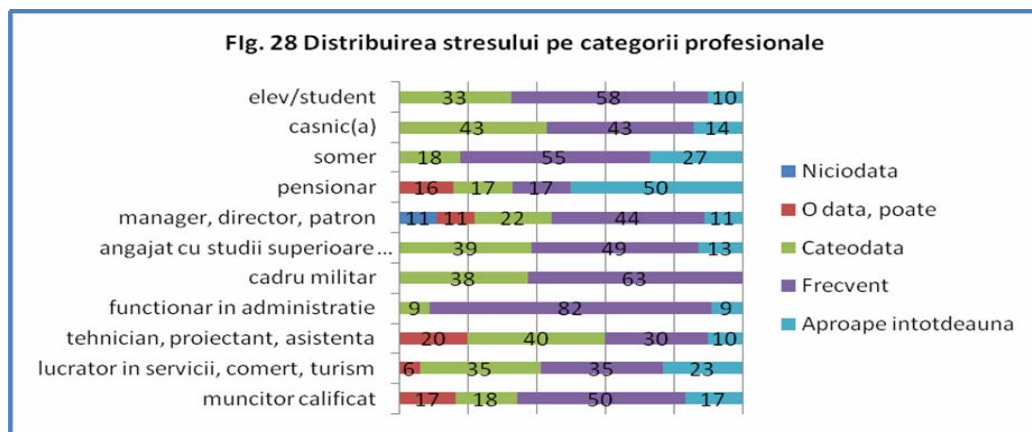
Stresul îl întâlnim mai frecvent la femei (cumul între răspunsurile *frecvent* și *aproape întotdeauna* de 76%), față de bărbați (42%).

În general persoanele care declară că au de suferit de pe urma stresului, oboselii și frustrării sunt din mediul urban, cu vârsta cuprinsă între 31-40 de ani. Viața în mediul urban implică: poluare, un loc de muncă ce necesită activitate de birou într-un spațiu închis, efort intelectual, transport casă-serviciu și vice-versa, lucru sub presiune, cheltuieli de întreținere ridicate, familie etc.

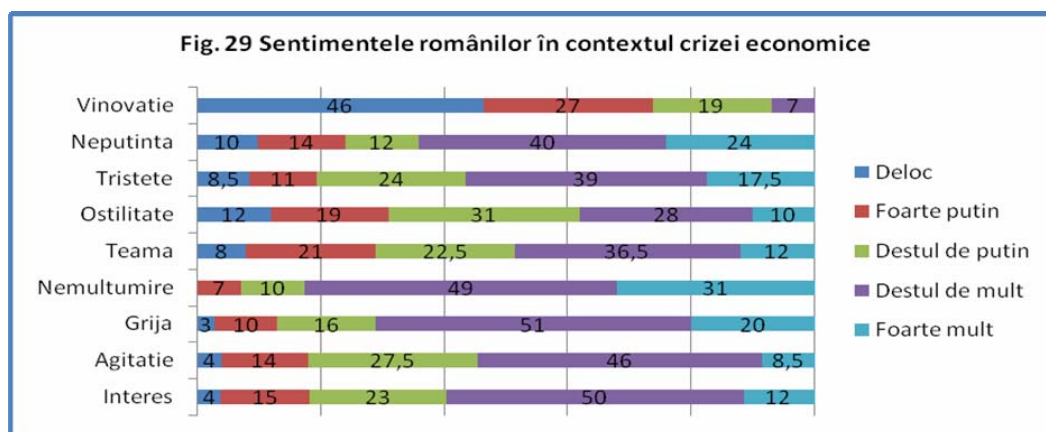
De cele mai multe ori efectele stresului se pot observa atât în plan psihic, cât și fizic. Stările accentuate de oboseală, îngrijorare și frustrare, sunt cauzate de stres.

Per total femeile din mediul urban sunt cele care se declară: îngrijorate, obosite, neîncrezătoare și neputincioase.

Cum era de așteptat cei mai îngrijorați sunt funcționarii în administrație (56%, frecvent), pensionarii (întotdeauna, 50%) și șomerii (frecvent, 73%). Cei ce resimt cel mai des oboseala sunt funcționarii din administrație (64%, frecven), precum și cei ce ocupă funcții de conducere (56%, frecvent)

Conform fig. 29, 80% din respondenți se declară nemulțumiți de situația actuală, 71% îngrijorați, 67% sunt triști, 64% se declară neputincioși, 62% manifestă interes pentru tema crizei economice și doar 7% se declară vinovați pentru situația economică în care se află țara.

Teamă, neputință și grijă manifestă în mod special persoanele trecute de 50 de ani și cei din mediul rural. Femeile sunt mai agitate, triste, temătoare, nemulțumite, îngrijorate cu diferențe de până la 20pp față de bărbați. În schimb bărbații manifestă un grad mai ridicat de ostilitate.

Grija o manifestă cei ce se preocupă de: educația și situația generațiilor viitoare, viitorul propriei persoane și de conservarea situației economice actuale. Teama este provocată de proasta administrare a resurselor la nivel național și îndatorarea populației prin împrumuturile acordate de FMI.

O bună parte din respondenți (în special cei cu studii superioare) privesc recesiunea cu interes, pentru că reprezintă o oportunitate de a schimba ceva de la rădăcină și pentru a nu rata oportunitățile.

Interes: criza e o oportunitate de a schimba ceva.

Teamă: pentru că sunt multe nu depind de noi. Pentru că oamenii pot deveni violenți.

Grijă: pentru că nu știm cum să îi ajutăm pe copii să treacă înțelept peste toate astea. (*Analist economic, 48 ani, masculin*)

Tristețe - dar mai degrabă dezamăgire. Pentru că după jumătate de an de studii în afară, m-am întors crezând că pot schimba ceva. După mai bine de 2 ani și jumătate de sacrificii în domeniul profesional, am înțeles că lucrurile se întâmplă indiferent de voința mea și că oricât de optimist ai fi în această țară, ajungi mai devreme sau mai târziu să cazi într-o depresie soră cu sinuciderea, pentru că jucăm zilnic într-o comedie absurdă.

Grija pentru că, dacă eu pot pleca oricând și trăi decent în afara granițelor, în țară rămâne o familie condamnată să supraviețuiască cu o pensie umiltoare după o viață de muncă. (*Redactor, 24 ani, feminin*)

Interes - sunt cu ochii-n patru să văd cum pot transforma orice piedică în trambulină.

Agitație - asta mi-o produce zilnic guvernul. Nu vine cu nimic constructiv, în schimb îmi îndeasă cuțite-n spate cu o plăcere diabolică.

Grijă - în încercarea de a conserva ce-am produs până acum.

Stres - e greu să îți faci vreun plan într-o țară care schimbă regulile peste noapte. (*Jurnalist, 38 ani, masculin*)

Agitația, tristețea și frustrarea le sunt provocate, subiecților, de Guvern, de instabilitatea deciziilor și declarațiilor dar și de lipsa de inițiativă a celor ce pot schimba ceva la nivel național, dar nu o fac.

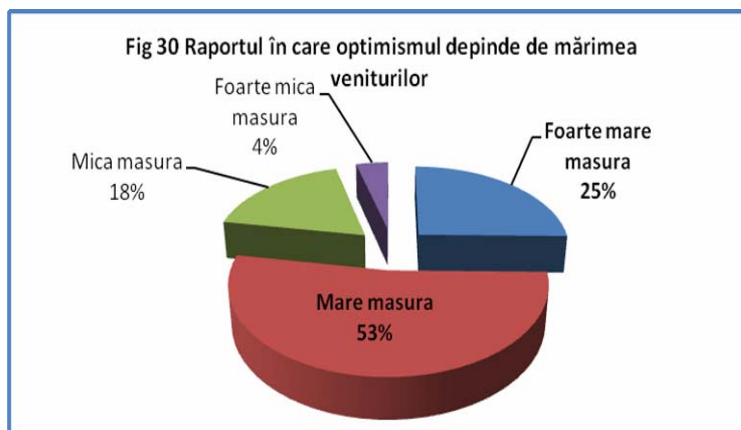
Tristețe - Repercursiunile lipsei de acțiune a celor ce au mijloace să o facă. (*Jurist, 34 ani, masculin*)

Frustrare - Mai ales când întâlnim relatări contradictorii de genul celor făcute de Traian Băsescu, că nu suntem în criză și dintr-o dată suntem în colaps. (*Psiholog, 30 ani, feminin*)

Veniturile mai mari echivalează cu stabilitate și optimism

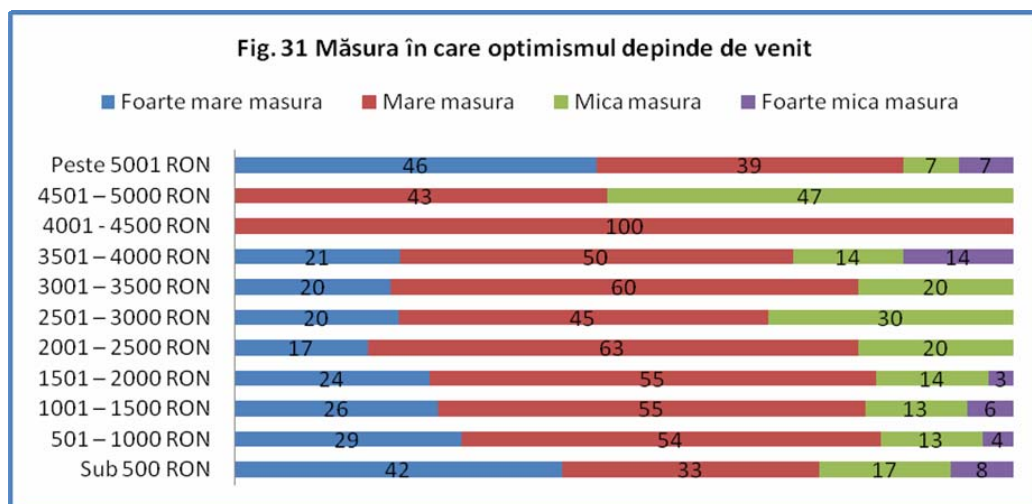
Dintre cele patru categorii de vârstă, doar un procent destul de mic dintre cei de 18-30 ani și 31-40 ani afirmă că venitul nu reprezintă o garanție a optimismului. Cei trecuți de 40 de ani sunt convinși că optimismul poate fi influențat de venit.

Cu un cumul de 36% (mică măsură și foarte mică măsura) bucureștenii susțin că banii nu influențează optimismul, urmași fiind de dobrogeni.

Declarațiile privind măsura în care optimismul depinde de mărimea veniturilor nu sunt influențate semnificativ de categoria de venit, de mediul din care provin sau de sexul respondenților.

Atât cei cu venituri foarte mari, cât și cei cu venituri foarte mici declară că există o conexiune clară între cele două variabile.

Opiniile subiecților ce au răspuns la interviuri sunt împărțite, dar nu diferă foarte mult de cele ale respondenților incluși în eșantionul cantitativ.

Pe de o parte un venit rezonabil conferă siguranță, încurajează optimismul, poate schimba întreaga perspectivă despre viața a unui om și reprezintă un mijlocul de a-ți asigura traiul de zi cu zi.

Bineînțeleș, pentru că banii sunt mijlocul de a-ți asigura traiul zilnic și siguranța zilei de mâine pentru sine și familie. Să ai bani și să fii pesimist nu prea se leagă. (Analist economic, 48 ani, masculin)

Oricine călătorește în Occident și nu numai poate observa că față de francezi, belgieni, danezi etc. românii îmbătrânesc mai repede, fac riduri de expresie de la atâta încruntare, în timp ce vesticii exersează zâmbitul, se îngrijesc să ducă un trai sănătos și chiar dacă fac mai multe greve decât noi, sunt mult mai puțin încrâncenați în viața de după serviciu. De aici, **nu putem deduce decât că un venit rezonabil schimbă întreaga perspectivă a unui om, deoarece atunci când nu trebuie să alegi între a merge într-o excursie și a-ți cumpăra medicamente, viața are nuanțe mult mai agreabile.** (Redactor, 24 ani, feminin)

Banii sunt buni dar nu indispensabili pentru a fi optimist, ei sunt totuși o siguranță. Veniturile sigure încurajează optimismul, nu-l garantează. (Profesor, 54 ani, feminin)

Pe de altă parte optimismul depinde de mentalitatea și de așteptările fiecăruia dintre noi, dar sunt o bază fragilă în context economic instabil.

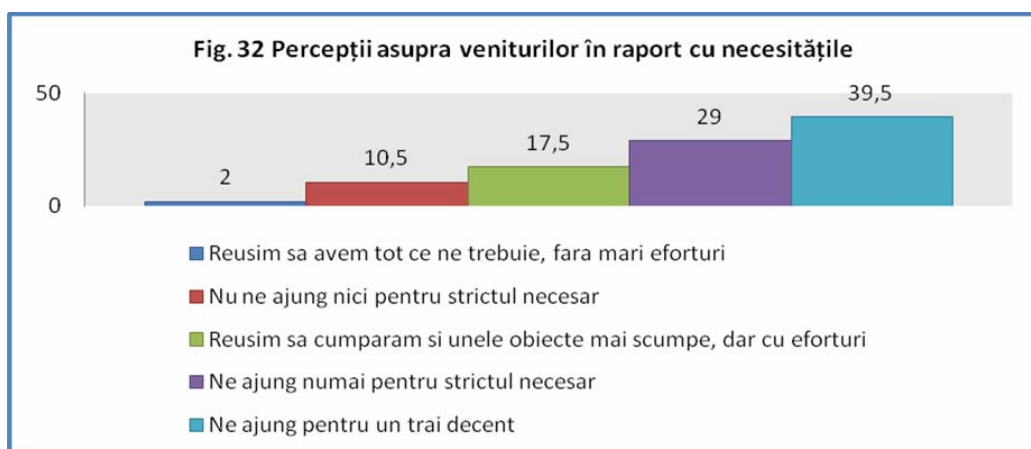
Cred că optimismul unei persoane depinde de mentalitatea acelei persoane. (Jurnalist, 38 ani, masculin)

Nu știu. Există persoane care se mulțumesc cu foarte puțin, așa cum sunt și persoane pe care nimic nu le mulțumește oricât de mult ar avea. Era un banc: Avem un covrig. Pesimistul vede gaura. Optimistul vede covrigul. îl mănâncă. Acuma, după măsuri, gaura se mărește, covrigul se subțiază, dar tot Guvernul îl mănâncă. (Jurist, 34 ani, masculin)

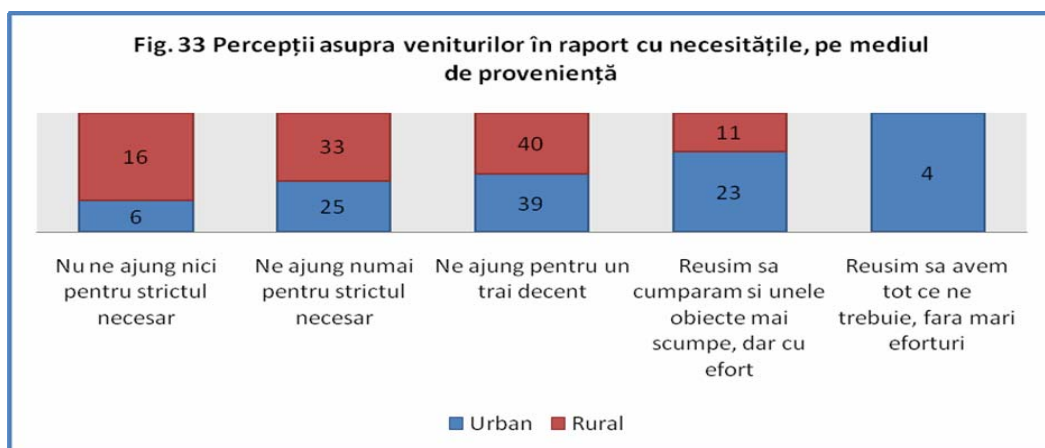
Pentru mulți, banii sunt un indicator al reușitei, o abordare total eronată. Banii sunt o bază fragilă. De aceea stresul crește, la fel și pesimismul. Pentru multe persoane pierderile la nivel economic și financiar din această perioadă sunt direct legate de o scădere a situației personale. (Psiholog, 30

5% dintre cei pentru care banii nu ajung nici pentru strictul necesar declară că viața personală și a familiei este mai bună decât era în urmă doi ani

Cei care au o percepție pozitivă a veniturilor, au o percepție similară asupra vieții, stării de sănătate sau asupra situației lor profesionale. Procentul celor care afirmă că își pot permite orice este extrem de mic, 2%, iar al celor care spun că se descurcă cu banii pe care îi au atinge aproape 17,5%. Majoritatea se concentrează în jurul a două categorii: cei care susțin că duc un trai decent, și cei cărora venitul le ajunge doar pentru strictul necesar. Majoritatea respondenților din Moldova se încadrează în aceste două categorii.

În general familiile de peste 3-4 membri admit că se descurcă greu și foarte greu, la fel și persoanele din mediul rural.

Performanța economică a țării poate determina ridicarea stării de spirit a populației

Pe lângă influența mărimii veniturilor, raportate la nevoile gospodăriei din care fac parte, asupra optimismului, putem adăuga și performanța economică a țării. Subiecții susțin că bunăstarea economică a unei țări poate influența, în bine, starea de spirit a populației doar dacă: se reflectă în bunăstarea individuală și colectivă, în stabilitatea locurilor de muncă, în producție etc.

Fără îndoială că da. Condiția este ca performanța economică să se reflecte în bunăstarea individuală și colectivă, nu doar în cifre statistice. Siguranța dată bunăstarea economică dată de rezultatele muncii, acolo unde își are fiecare „locul de muncă”. Apoi vine sentimentul apartenenței la o nație cu trecut și viitor. (Analist economic, 48 ani, masculin)

Performanțele economice în orice țară înseamnă producție, locuri de muncă, salariu sigur, venit garantat, viață de familie, educație, loisir, călătorii, cultură, speranță de viață... optimism, nu fericire (doar ca surogat). (Profesor, 54 ani, feminin)

În cazul în care ar exista o economie performantă, categoric și starea emoțională a poporului s-ar schimba. Iar asta pentru că fiecare dintre noi a fost învățat încă din copilărie că fericirea poartă un acoperiș, o familie care nu plânge de foame și încrederea că eforturile vor fi răsplătite. (Redactor, 24 ani, feminin)

Accesul la o serie de servicii care să-i îmbunătățească condițiile de viață (locuri de muncă, locuință, salariu sigur, venit garantat, viață de familie, educație, loisir, călătorii, cultură) încurajează optimismul.

În mod evident. Ia să fi întrebat românii în 2007 ce așteptări au de la viitor? Toți se visau pe cai albi, toți deveneau peste noapte investitori imobiliari. Pamântul de sub ei se scumpea singur. Piața o luase razna și oamenii se bucurau pentru că se puteau imagina milionari peste noapte, nefăcând de fapt nimic.

E adevărat ca nimic nu era întâmplător. Economia chiar creștea. Poate nu pe baze foarte sănătoase, dar creștea. Odata cu ea creștea și optimismul populației.

Oamenii își doreau mai mult. Erau gata să apeleze la credite și asta punea și mai mult lemne pe focul economiei. (*Jurnalist, 38 ani, masculin*)

Ne aflăm acum în situația de a compara anii trecuți (2008, 2009) în care s-a înregistrat o oarecare creștere economică, în care piața bancară (creditare), imobiliară, și a muncii, o luaseră razna iar oamenii erau bucuroși pentru că se imaginau milionari peste noapte, intervievații aveau standarde ridicate, își negociau salariile în euro, cu anul 2010.

În condițiile actuale termenii s-au schimbat, au apărut reducerile de personal (la instituțiile de stat și la privat), programul de lucru s-a extins, la fel și atribuțiile, iar despre salarii s-au micșorat simțitor. Au apărut probleme la plata creditelor iar piața imobiliară a picat.

Traversăm cu toții o perioadă dificilă: criză economică, șomaj, reduceri salariale, incertitudini legate de perioada imediat următoare, iar asta ne pune pe gânduri.

Mai ales atunci când declarațiile clasei politice evoluează pe direcția minciunii și a interesului personal. (*Psiholog, 30 ani, feminin*)

Subiecții au fost rugați să aleagă dintr-o listă, trei domenii, în ordinea importanței pe care le-o atribuie, în asigurarea unei vieți mai bune.

În condițiile actuale românii declară că pentru a fi mulțumiți, în viața de zi cu zi, au nevoie de:

- bunăstare financiară (indiferent de venitul și profesia respondentului, preponderent în mediul urban);
- sănătate (64% din cei 41-50 de ani, dar și femeile sau pensionarii);
- loc de muncă (preponderent în cazul respondenților din mediul urban și în rândul celor casnici, șomeri, angajați cu studii superioare dar și pensionari).

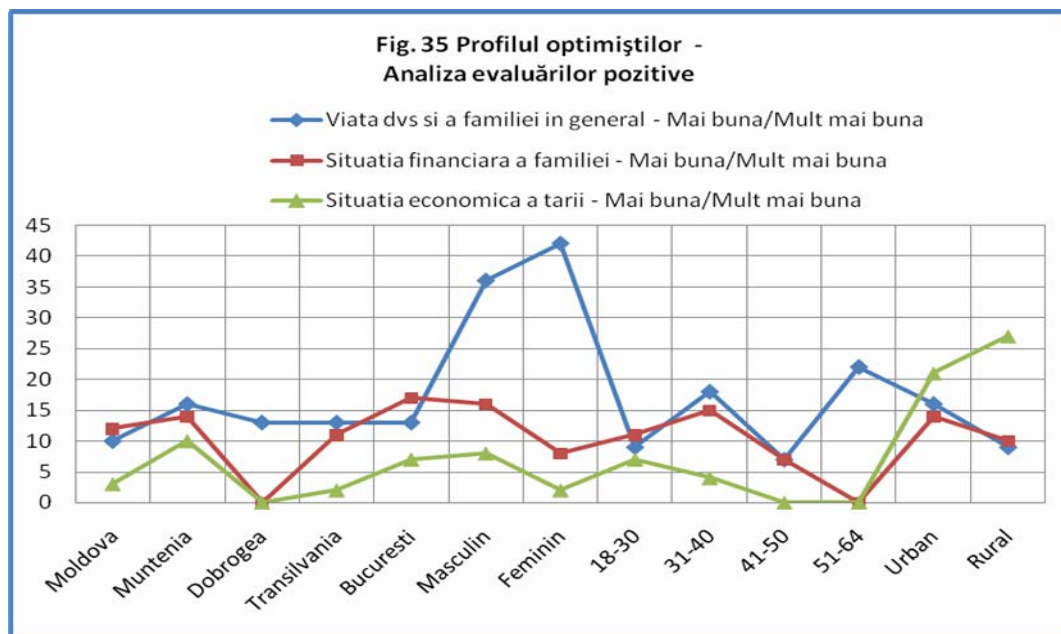

Cumulând răspusurile, conform datelor din *figura 34*, clasamentul se schimbă ușor, sănătatea trece pe primul loc, în topul domeniilor ce au o importanță deosebită în viața românilor.

Profilul românului optimist, în perioada crizei economice

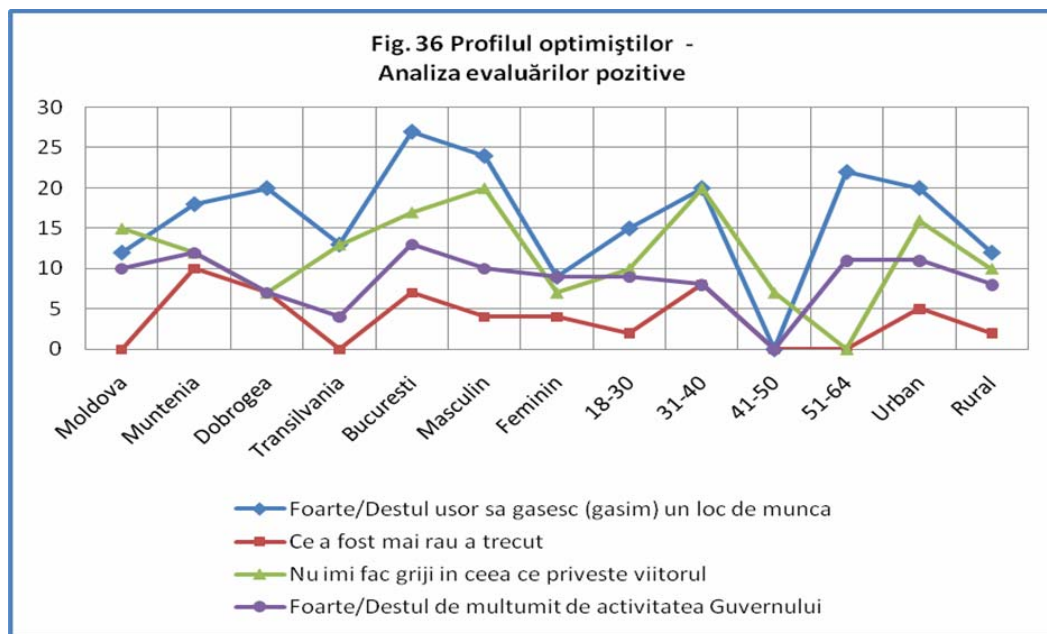
Conform celor menționate până în prezent și a celor două figuri de mai jos, *fig. 35*, respectiv *fig. 36*, profilul românului optimist se prefigurează astfel: sex masculin, cu vârsta cuprinsă între 31-40 de ani, mediul urban, din Muntenia sau București.

Accesul la un standard de viață mai bun, încrederea și capacitatea de a te baza pe forțele proprii și nu pe cei din jur, sunt tot atâtea căi de a deveni mai optimist.

Optimismul românilor în ultimii 2 ani a oscilat după cum a reușit să acceadă la standarde de viață mai bune sau mai rele. (Analist economic, 48 ani, masculin)

Cei care se mai declară optimiști au foarte mare încredere în puterile proprii și în capacitatea lor de a se descurca fără a beneficia de vreun ajutor din partea sistemului. (Jurnalist, 38 ani, masculin)

În cazul românilor, optimismul poate înregistra valori pozitive dacă: ne păstrăm umorul și capacitatea de a face haz de necaz; învățăm să ne mulțumim cu puțin; ne păstrăm patriotismul și avem susținerea familiei.

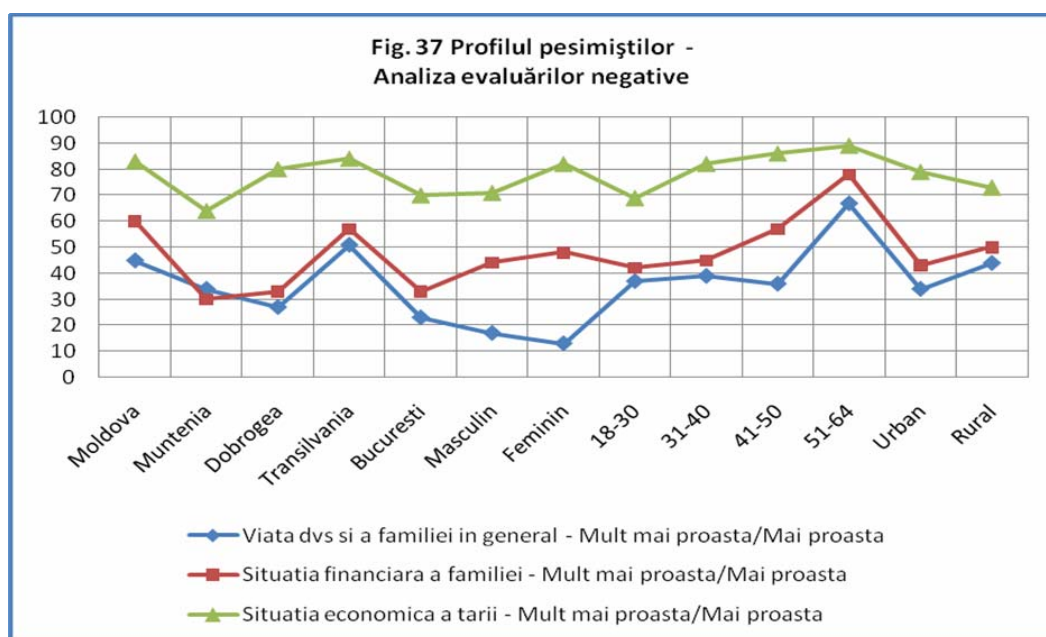
Speranța că lucrurile au să se schimbe, încrederea în ei înșiși și în Dumnezeu, puterea de a o lua de la capăt, patriotismul, dorința de schimbare, umorul!!! (Profesor, 54 ani, feminin)

Optimismul vine dintr-o nevoie acută de automotivare, din relațiile cu persoanele apropiate, din obișnuința de a ne mulțumi cu puțin și de a fi trăit vremuri și mai grele. (Redactor, 24 ani, feminin)

Situația familială – când se declară optimiști. Așa suntem noi, facem haz de necaz, știu că bucuoși le ducem toate. (Jurist, 34 ani, masculin)

Profilul pesimistului

Profilul pesimiștilor poate fi conturat, cu ajutorul datelor din figurile de mai jos (fig.37 și 38), astfel: persoane de sex feminin, cu vârsta cuprinsă între 18-30 sau 51-64 de ani, mediul rural, din Moldova sau Transilvania.

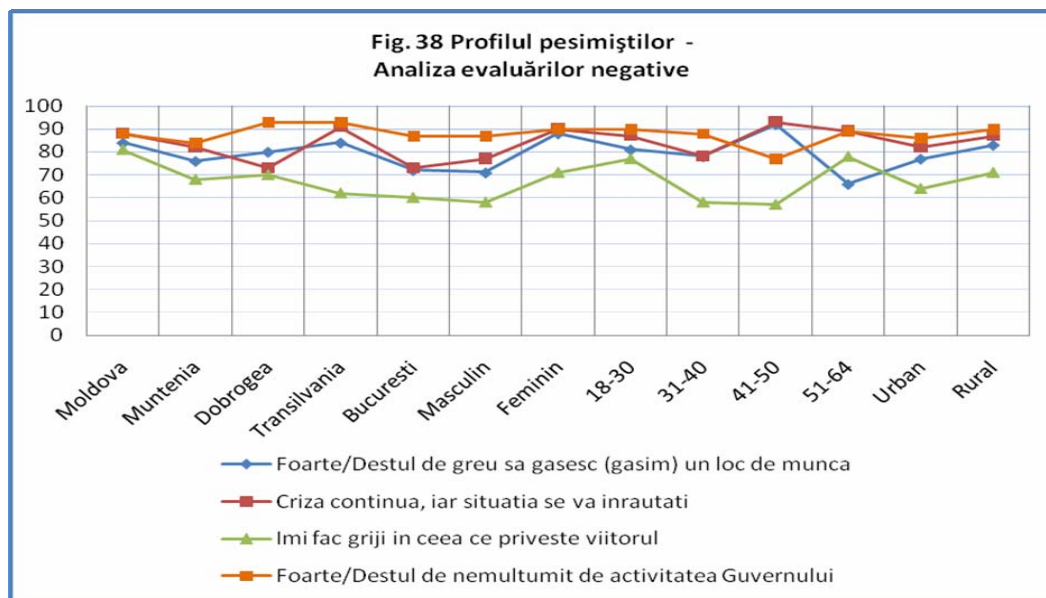
Pesimismul în rândul celor tineri se naște din lipsa de perspective, discrepanța dintre așteptări (ce vrem de la viață) și ceea ce obțin, lipsa locului de muncă, dar și lipsa motivațiilor la locul de muncă.

Un sentiment al fatalității și zădărniceii, orice efort este sortit eșecului. Irațională așteptare a unui „bine” venit din exterior, oferit, care nu provine din propria strădanie. E o foarte mare discrepanță dintre așteptări (ce vrem de la viață) și ce obținem. Și de aici vin frustrările și pesimismul. Cu alte cuvinte, nu știm să ne stabilim obiectivele și căile de a le îndeplini. (Analist economic, 48 ani, masculin)

Pesimismul se naște din lipsa de perspective, din anemia cu care ne trăim viețile convinși fiind că împlinirea se ascunde într-un bloc turn de sticlă. Pesimismul se naște din modul în care evoluează „redresarea” economică și politică, din lipsa motivațiilor la locul de muncă, din superficialitatea și manelismul cu care „specialiștii” tratează problemele actuale ale României și din simpla observație a faptului că pentru român „merge și așa”. (Redactor, 24 ani, feminin)

Deziluziile create de ceea ce au sperat și ce au primit după 1989... situația economică, corupția generalizată, sărăcia, oboseala disperării de a lupta cu morile de vânt, lipsa unei strategii de perspectivă în guvernare. Disperarea, neputința de a lupta cu tot ce li se întâmplă, nenorocirile personale, vârsta, starea de sănătate, lipsa unui plan viabil al guvernanților pentru a ieși din criză. (Profesor, 54 ani, feminin)

Superficialitatea cu care suntem tratați de cei ce ne conduc, deziluziile create în rândul acelor ce au sperat la mai bine după 1989, sărăcia, oboseala de a lupta cu morile de vânt, lipsa unei strategii de perspectivă în guvernare, situația socio-economică a țării ce se alterează de la o zi la alta, sunt tot atâtea „condiții propice” ce favorizează apariția pesimismului.

Cu toate acestea calmul cu care privim cum suntem umiliți și răbdarea cu care așteptăm ca alții să reacționeze în locul nostru sunt motive pentru care am ajuns în situația de față. Din mentalitatea balcanică derivă faptul că românii le place să se plângă de sărăcia din țară, de corupția clasei politice și de nerespectarea drepturilor.

Pentru român pesimismul este un stil de a gândi lucrurile și de a privi viața...

Experiența noastră, a românilor, ne-a arătat că în ciuda speranțelor de a o duce mai bine, situația socio-economică a țării se alterează de la o zi la alta. Românii asistă la o degradare continuă a noțiunii de respect în societatea în care trăiesc și trec zilnic sau măcar săptămânal prin situații în care sunt umiliți. (Redactor, 24 ani, feminin)

Românii trăiesc dintr-o dezamăgire în alta. O dată la patru ani se duc să voteze și de fiecare dată, în scurt timp, trăiesc o mare și nouă deziluzie. Toți i-au înșelat, toți i-au mințit și, poate ce-i mai grav, toți i-au furat într-un fel sau altul. Cum Doamne iarta-mă să mai fi optimist în condițiile astea? De unde să mai apară salvarea? (Jurnalist, 38 ani, masculin)

Pesimism gen murphy: “dacă există vreo posibilitate ca lucrurile să meargă și mai rău, atunci așa are să se-ntâmple.” (Jurist, 34 ani,

Românilor le place clar să se plângă de țara sărăcită, corupția clasei politice, nerespectarea drepturilor etc. Este un exemplul de deznădejde, neîncredere în mai bine și în viitor.

Când ni se întâmplă ceva rău petrecem mult timp gândindu-ne, acuzând, făcând predicții negative: nu vor mai găsi de lucru, totul se va năru. Astfel de gânduri demotivează și te fac să te simți fără speranță.

Oricum în această perioadă este foarte greu să gândești pozitiv, sau măcar să ignori o parte din informațiile negative. (Psiholog, 30 ani,

Ce anume ar putea schimba starea de spirit a românilor?

Ceea ce ar putea determina o schimbare semnificativă în ceea ce privește starea de spirit a românilor ar fi:

Respectul valorilor și al muncii, obișnuința de ați face bine treaba și a cere un preț corect. (Analist economic, 48 ani, masculin);

Reușită într-un domeniu de vârf, ieșirea din criză, încrederea în viitor și în ei înșiși că pot răzbi prin muncă, tenacitate, responsabilitate și chibzuință. (Profesor, 54 ani, feminin);

Schimbarea mentalității. Pentru acesta, ar trebui ca România să ia un puternic avânt economic și să-și ofere mai multe motive de mândrie. Acest lucru presupune

recunoașterea valorilor din toate domeniile, motivarea copiilor, a angajaților, a pensionarilor și oprimarea celor care aleg să trișeze pentru a dobândi proprietăți, funcții, putere. Acceptând o astfel de ipoteză, a faptului că o administrație puternică ar începe să le insuflă românilor încredere în autorități, să pedepsească pe cei care încalcă legea și, mai mult, să contribuie la bunăstarea contribuabililor, șansele ca românii să devină optimiști vizează o perioadă de minim 10-20 de ani de muncă în acest sens. (Redactor, 24 ani, feminin);

Dacă încerci să cauți tu soluții s-ar putea să te întâlnești tot mai des cu optimismul. Mentalitatea ar putea schimba starea de spirit. Dacă aștepti tot timpul de la alții soluții pentru o viață mai bună, pesimismul te va încerca de multe ori. (Jurnalist, 38 ani, masculin);

Întoarcerea la valorile fundamental-umane. (Jurist, 34 ani, masculin);

Implicarea clasei politice în social. Oamenii trebuie să încerce să se comporte ca și cum viața lor nu ar mai sta sub semnul dezastrului. (Psiholog, 30 ani, feminin).

Concluzii

Efectele crizei se fac resimțite la nivelul percepției populației, remarcându-se un grad ridicat de pesimism și neîncredere față de starea generală a economiei și de situația pieței muncii, reflectate și în lipsa de încredere față de Guvern și măsurile promovate de acesta.

Criza continuă, iar situația se va înrăutăți spre finalul anului 2010 pare să fie declarația la unison a respondenților. Tocmai un astfel de răspuns ne poate indica nivelul de pesimism al populației anchetate.

Analiza răspunsurilor indică faptul că majoritatea respondenților percep în mod difuz propria bunăstare, față de situația economică a țării, ambele aflate sub influența crizei economico-financiare. Efectele crizei sunt resimțite mai puțin intens la nivelul personal sau familial, în comparație cu modul de manifestare a acestora la nivelul întregii țări.

Situația economică a țării, creșterea prețurilor, scăderea veniturilor și șomajul sunt patru din cele mai mari îngrijorări ale românilor, în ceea ce privește perioada imediat următoare.

Între opiniile privind situația economică a țării și situația financiară a familiei diferența de optimism (dintre cei ce au răspuns că situația economică a țării respectiv situația financiară a familiei va fi mult mai bună în următoarele 3 luni)

este de 7%, semnificând că subiecții consideră că le va merge mai bine pe plan economic familial, chiar dacă țara se alfă în continuare în recesiune.

Se accentuează posibilitatea pierderii locului de muncă, precum și dificultatea găsirea unui loc de muncă în condițiile actuale. Ca ființe umane suntem creaturi anticipative, simțurile, corpul, creierul nostru - sunt concepute pentru a ne ajuta să prezicem viitorul, pentru a putea supraviețui.

Faptul că în grupa de vârstă 51-64 de ani proporția celor care apreciază că piața muncii s-a deteriorat este apropiată de cea înregistrată în celelalte categorii de vârstă constituie un indiciu puternic al conștientizării stării generale a economico-sociale, stare care nu rămâne fără ecou în plan individual.

Pesimismul în rândul celor tineri (cu vârsta cuprinsă între 18-30 ani, studenți sau elevi) se naște din lipsa de perspective, discrepanța dintre așteptări (ce vrem de la viață) și ceea ce obțin, lipsa locurilor de muncă, dar și lipsa motivațiilor, financiare și profesionale, la locul de muncă.

De pierderea locului de muncă se tem în mod special funcționarii în administrație, dar și o mare parte din categoria angajaților cu studii superioare. Majoritatea respondenților care s-au încadrat în categorii de venit de peste 3101 RON, se tem de scăderea veniturilor.

Creșterea prețurilor concomitent cu scăderea veniturilor reprezintă o altă preocupare a românilor.

Atunci când se declară pesimiști în privința viitorului, românii iau în considerare preponderent situația națională, ce are repercursiuni asupra situației lor personale. Atât timp cât condițiile economice și financiare înregistrează un trend negativ, le sunt reduse veniturile și mărite cheltuielile, majoritatea românilor nu pot avea o atitudine pozitivă față de viață.

În contextul crize economice românii tind să se autoeticheteze ca săraci (medie de 4,83, pe o o scală de notare de la 1 la 10, unde 1 înseamnă foarte sărac, iar 10 foarte bogat). Mentalitatea românească, îi determină pe respondenți să se plaseze în partea de centru-stânga a scalei. Aceștia nu doresc să iasă din tipar, din ceea ce consideră că este valabil la nivel național, vor să inspire milă și compasiune. Neîndeplinirea așteptărilor, mult prea mari în raport cu veniturile, îi determină pe mulți să se califice drept săraci

Dacă ne referim la situația României în comparație cu alte țări europene, lucrurile sunt tratate mult mai drastic. Nota medie dată țării noastre, în contextul crizei

economice, comparativ cu alte țări, este de aproximativ 2,6. Este o notă extrem de mică – care plasează România, în percepția subiecților, la limita sărăciei.

România se află la început de recesiune în timp ce alte țări încep să se redreseze, și totul pe fondul proastei gestionări a resurselor, a indiferenței celor ce conduc țara și a lipsei de speranță a populației.

Instabilitatea economică prelungită, având capacitatea de a modifica starea de spirit a oamenilor și se traduce în incapacitatea acestora de a se adapta, din mers, schimbărilor economice, atât pe plan social, familial, fizic dar mai ales psihic.

De aceea cu cât intensitatea recesiunii crește – stresul, grijile – se amplifică. Majoritatea subiecților susțin că, în ultimul an, au resimțit frecvent efectele stresului și ale oboselii, fiind tot mai des îngrijorați și dezamăgiți de tot ceea ce îi înconjoară. Femeile sunt în general mai agitate, triste, temătoare, nemulțumite, îngrijorate, cu diferențe de până la 20pp, față de bărbați. În schimb bărbații manifestă un grad mai ridicat de ostilitate.

În condițiile actuale românii declară că pentru a fi mulțumiți, în viața de zi cu zi, au nevoie de: bunăstare financiară, sănătate și un loc de muncă.

Veniturile mai mari precum și performanța economică a țării echivalează cu stabilitate și optimism. Pe de o parte un venit rezonabil conferă siguranță, încurajează optimismul, poate schimba întreaga perspectivă despre viață a unui om și reprezintă un mijlocul de a-ți asigura traiul de zi cu zi. Pe de altă parte subiecții susțin că performanța economică a unei țări poate influența, în bine, starea de spirit a populației dacă aceasta se reflectă în bunăstarea individuală și colectivă, în stabilitatea locurilor de muncă, în producție etc.

Indivizii sunt capabili să simtă concomitent o serie de emoții, de aceea am putut observa diferențe semnificative în ceea ce privește percepția fericirii de către respondenți, a mulțumirii și optimismului. Sunt fericiți cei cu o situație familială bună, mulțumiți cei cu venituri ridicate și pesimiști în ceea ce privește situația economică a țării.

Cea mai importantă concluzie ar fi aceea că măsurile guvernanților nu sunt de perspectivă, ne afectează pe toți și se bazează în mod special pe „sărăcirea celor săraci” (pensionari și șomeri), pe mărirea decalajului dintre bogați și săraci. Românii se adâncesc astfel în griji, temeri și apelează deseori la neajutorarea învățată.

Recomandări

Situația socială ar trebui să fie atent monitorizată, atât de Guvern cât și autoritățile locale. Nemulțumirile, temerile, frustrarea și ostilitatea sunt semne de creștere a presiunii sociale. *Politica răbdării*, aplicată până în momentul de față de majoritatea cetățenilor, se poate transforma în conflicte sociale.

Majoritatea cetățenilor nu au așteptări pozitive, în ceea ce privește măsurile luate de Guvern, considerând că deciziile sunt luate pe baza interesului personal și nu a celui național, fapt ce determină mărirea neîncrederii dintre instituțiile statului și societatea civilă.

Politicienii trebuie să ia în considerare și evaluarea stării de spirit a populației în raport cu măsurile pe care le aplică, nu doar concepte economice (venit, cheltuieli, piață de consum), pentru a putea identifica mai bine categoriile vulnerabile.

References

- Agabrian, M., 2006, *Analiza de conținut*, Ed. Polirom, Iași
- Aked, J., Marks, N., Cordon, C., Thompson, S., 2008, *Five ways to wellbeing*, London: nef, a se vedea: <http://www.neweconomics.org/publications/five-ways-well-being-evidence#download-buy>
- Bălțătescu, S., 2000, „Modele ale percepției calității vieții”, *Revista Calitatea Vieții*, XI, nr. 1-4
- Bălțătescu, S., 2003, „Abordări psihosociale ale satisfacției și fericirii”, *Revista Calitatea Vieții*, XIV, nr. 2
- Bălțătescu, S., 2007, „Stabilitate și schimbare în nivelurile și structura bunăstării subiective: România 1997–1999”, *Revista Calitatea Vieții*, XVIII, nr. 1–2, pp. 125–136
- Chelcea, S., 2004, *Inițiere în cercetarea sociologică*, Comunicare.ro, București
- Chelcea, S., 2009, *Sociologia emoțiilor: domeniu de cercetare, teorii, aplicații*, <http://septimiuchelcea.wordpress.com/scoala-doctorala/>
- Cojocaru, D., 2004, „Aspecte ale triangulării în cercetarea socială”, *Revista de cercetare si interventie sociala*, vol. 5, pp. 631-635.

- Cojocaru, S., 2007a, „Strategii de construire a esantionelor calitative utilizate in evaluarea programelor”, *Revista de cercetare si interventie sociala*, vol. 16, pp. 138-151.
- Cojocaru, S., 2007b, „Strategii de esantionare cantitativa in procesul de evaluare a programelor”, *Revista de cercetare si interventie sociala*, vol. 19, pp. 115-127.
- Cojocaru, S., 2009, „Clarifying the theory-based evaluation”, *Revista de cercetare si interventie sociala*, vol. 26, pp. 76-86.
- Cojocaru, S., 2005, *Metode apreciative in asistenta sociala*, Polirom, Iasi
- Cojocaru, S., 2006, „Social Projectionism: A Vision For New Ethics In Social Welfare”, in *Journal for the Study of Religions and Ideologies*, No.13, 32-38.
- Cojocaru, S., 2008, „Appreciative evaluation – a form of formative evaluation”, *Revista de cercetare si interventie sociala*, vol. 20, 42-48.
- Cojocaru, S., 2010a, *Evaluarea programelor de asistenta sociala*, Polirom, Iasi.
- Cojocaru, S., 2010b, „Appreciative supervision in social work. New opportunities for changing the social work practice”, *Revista de cercetare si interventie sociala*, vol. 29, 72-91.
- Deaton, A., 2008, „Income, Health, and Well-Being Around the World: Evidence From the Gallup World Poll”, *Journal of Economic Perspectives*, Volume 22, No 2, a se vedea <http://www.aeaweb.org/jep>
- Denzin, N.K., 1978, *The research act: a theoretical introduction to sociological methods*, second edition, McGraw – Hill, NewYork.
- Diener, E., Diener, R. B., 2002, „Will money increase subjective well-being? A Literature Review and Guide to Needed Research”, *Social Indicators Research* 57, pp. 119–169, *Kluwer Academic Publishers*
- Iluț, P., 1997, *Abordarea calitativă a socioumanului*, Editura Polirom, Iași
- Krueger, R. A., Casey, M. A., 2005, *Metoda focus grup. Ghid practic pentru cercetarea aplicată*, Editura Polirom, Iași
- Macarie, S., 2009, „Abordarea sărăciei din perspectivă sociologică”, *Revistă semestrială interuniversitară - Societate și Politică*, nr. 2, sem. II, pp. 58-68
- McGowan, K., 2005, *The Pleasure Paradox*, a se vedea: <http://www.psychologytoday.com/articles/200501/the-pleasure-paradox>

- Michaelson, J., Abdallah, S., Steuer, N., Thompson, S., Marks, N., 2009, *National Accounts of Well-being: bringing real wealth onto the balance sheet*, London: nef, a se vedea: http://www.neweconomics.org/sites/neweconomics.org/files/National_Accounts_of_Well-being_1.pdf
- Miftode, V., 2003, *Tratat de metodologie sociologică*, Ed. Lumen, Iași
- Petrescu, I., 2004, *Management social*, București, Ed. Expert
- Pop, C. E., 2008, „Ingredientele unei vieți bune și ale unui standard decent de viață, în România și în Europa”, *Revista Calitatea Vieții*, XIX, nr. 3–4, pp. 225–245
- Stets, J. E., Turner, J. H., 2007, *Handbook of the Sociology of Emotions*, Springer, Berlin, a se vedea: <http://www.examiner.com/x-9293-LA-Emotional-Health-Examiner~y2009m5d9-Optimism-vs-happiness>
- Teodorescu, Gh., 2006, *Sociologia mirabilis*, Ed. Fundației AXIS, Iași
- Thompson, S., Marks, N., 2008, *Measuring well-being in policy: issues and applications*, London: nef, a se vedea: <http://www.neweconomics.org/publications/measuring-well-being-in-policy>
- Vlăsceanu, L. (coord), Zamfir, C., 1993, *Dicționar de sociologie*, Ed. Babel, București
- Voicu, B., 2006, „Cât de săraci sunt românii: abordări subiective și consensuale”, *Revista Calitatea Vieții*, XVII, nr. 1–2, pp. 93–116
- Voicu, B., 2006, „Cât de săraci sunt românii: abordări subiective și consensuale”, *Revista Calitatea Vieții*, XVII, nr. 1–2, pp. 93–116.
- White, S. C., 2009, *Bringing Wellbeing into Development Practice*, Centre for Development Studies, UK: University of Bath/Wellbeing in Developing Countries Research Group, a se vedea: http://opus.bath.ac.uk/15944/1/WeDWP_09_50.pdf

SOCIAL RESEARCH REPORTS

Vol. 13/2010

Web-ografie consultată în perioada: 01.02.2010 – 31.05.2010

Adevărul http://www.adevarul.ro/actualitate/eveniment/Egalitarismul-Liiceanu-Aurora-romanilor_0_151785336.html; http://www.adevarul.ro/societate/viata/Lectia-anticriza-optimism-solutie_0_75592482.html

Betty Phillips Psychology www.bettyphillipspsychology.com/id15.html

Cotidianul <http://www.cotidianul.ro/114614-Faliment>

Changing Minds <http://changingminds.org/explanations/emotions/basic%20emotions.htm>

DailyBusiness <http://www.dailybusiness.ro/stiri-companii/angajatul-roman-speriat-demotivat-si-pesimist-cum-relansam-speranta-33640>

Dicționar Merriam-Webster <http://www.merriam-webster.com/>

Definiția fericirii <http://www.eva.ro/psihologie/autocunoastere/ce-este-fericirea-articol-6191.html>

EurekaAlert! http://www.eurekaalert.org/pub_releases/2006-07/uol-uol072706.php

Eurobarometru http://ec.europa.eu/public_opinion/flash/fl_276_en.pdf

Eșantionare http://www.smarquest.ro/ro/sampling_methods.htm#1

Happy Planet Index <http://www.happyplanetindex.org/public-data/files/happy-planet-index-2-0.pdf>

HotNews http://media.hotnews.ro/media_server1/document-2009-05-6-5673871-0-autoportretul-romanilor-studiu-piata.doc

Hurubean, A., *Metodologia analizei politice*, a se vedea: <http://www.scribd.com/doc/17483506/Metodologia-analizei-politice>

Insomar http://www.insomar.ro/documente/alte_cercetari/2009_01_Raport_privind_criza_Insomar.pdf

http://www.insomar.ro/documente/Analize/2009_04_Perceptia_subiectiva_asupra_bunastarii_INSOMAR.pdf

Institutul Național de statistică <http://www.insse.ro/cms/files/pdf/ro/cap2.pdf>

Jurnalul <http://www.jurnalul.ro/stire-special/fericirea-si-satisfactia-romanilor-in-prezent-comparativ-cu-perioada-de-dinainte-de-1989-525545.html>

SOCIAL RESEARCH REPORTS

Vol. 13/2010

Legatum Prosperity Index [http://www.prosperity.com/downloads /2009Legatum ProsperityIndexFactsheet.pdf](http://www.prosperity.com/downloads/2009LegatumProsperityIndexFactsheet.pdf)

<http://www.prosperity.com/prosperiscope.aspx?sel=FI,RO&year=2009&index=prosperity>

Novinite www.novinite.com/view_news.php?id=103934

România Liberă <http://www.romanialibera.ro/actualitate/eveniment/basescu-in-2010-vom-scapa-de-criza-optimismul-ne-va-anima-173666.html>

Trump University <http://www.trumpuniversity.com/blog/post/2008/08/the-worlds-happiest-nations.cfm>

Zimbabwe Journalists [http://www.zimbabwejournalists.com/story.php? art_id =774&cat=1](http://www.zimbabwejournalists.com/story.php?art_id=774&cat=1)

World Database of Happiness http://worlddatabaseofhappiness.eur.nl/hap_nat/findingreports/RankReport_AverageHappiness.php

Fișă de eșantionare interviuri

Nr. Interv.	Nume	Sex	Vârsta	Ultima școală absolvită	Ocupație	Localitate
1.	G. D.	M	48	Academia de Studii Economice, București	Analist economic, Lect. univ. dr.	București
2.	M. A.	F	24	Univ. București, Fac. de Jurnalism și Științele Comunicării	Redactor	București
3.	M. A.	M	38	Univ. București, Fac. de Matematică	Managing Partner, Jurnalist	București
4.	C. E.	M	34	Univ. Petre Andrei, Fac. de Drept	Jurist	Iași
5.	S. S.	F	54	Univ. București, Fac. de Sociologie și Asistență Socială	Profesor științe sociale	Bacău
6.	D. R.	F	30	Univ. Babeș-Bolyai Cluj, Fac. de Psihologie și Științe ale Educației	Psiholog	Cluj

Aims and Scope

SOCIAL RESEARCH REPORTS is a peer-reviewed, devoted to publishing research papers in all fields of social research. It aims to provide an international forum for the exchange of ideas and findings from researchers across different cultures and encourages research on the impact of social sciences. It also seeks to promote the transfer of knowledge between professionals in academia and practitioners by emphasizing research in which results are of interest or applicable to social practices.

SOCIAL RESEARCH REPORTS is intended to be a high quality academic journal concerning sociological research on the World. The scope of the journal is to cover social theory and analysis, social work practices.

SOCIAL RESEARCH REPORTS only publish full reports of research in social field. Each volume - usually monthly - is dedicated to only one research report, which presents detailed methodology, results and conclusions or recommendations of the study. There is no deadline for submission of manuscripts. It is a continuous process of acceptance after peer review process. Submitted research report should be on relevance to the current times and be related to themes reflecting recent and significant changes on the societies.

Abstracting information: Social Research Reports is currently noted in Index Copernicus International and on www.researchreports.ro

Guidelines for Contributors

It is a condition of publication that authors assign copyright or license the publication right in their articles, including abstract, to Expert Projects Publishing House. This enables us to ensure full copyright protection and to disseminate the article, and of course the Social Research Reports, to the widest possible readership in print and electronic formats as appropriate. Authors retain many rights under the Expert Projects rights policies. Authors are themselves responsible for obtaining permission to reproduce copyright material from other sources.

Contributions may be submitted in English, Romanian, French accompanied by abstract (max. 250 words) and keywords (max. 10) in English. Social Research Reports strongly prefers electronic submissions online. Title, authors. Name, full address and brief biographical note will be required. Referencing in the text should be as follows: (Cojocaru, 2010: 120). More detailed information about submissions can find on www.researchreports.ro